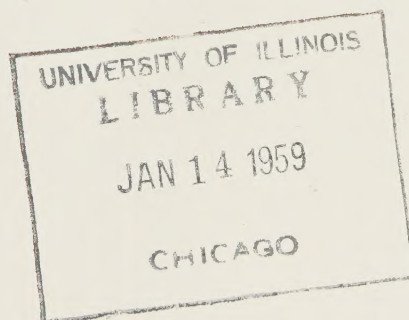
23

ARKITEKTEN

MEDDELELSER FRA DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

ARKITEKTEN ÅRG. 60 1958 NR. 23 SIDE 373-392 AFLEVERET TIL POSTVÆSENET 11. NOVEMBER 1958

Fot. Nationalmuse

OPFØRELSEN AF BABELSTÅRNET

Biblens beretning om menneskenes overmodige forehavende, at bygge et tårn så højt, at det nåede himlen, taler til fantasien på e ejendommelig realistisk måde, så længe man holder sig til den fortællende form. At lægge sten på sten i et bygværk forekommer lige naturligt som for eksempel at dyrke jorden, og at fortsætte med at lægge sten på sten falder egentlig naturligere end forestillingen o en absolut grænse for bygværkets mulige højde.

Den billedlige fremstilling af den bibelske beretning om Babelstårnet er det for nutidens mennesker langt vanskeligere at indleve sig For middelalderens folk, der var mindre forvænte med rumfartsprojekter og science fiction, var den symbolske fremstilling som kal maleriet i Tirsted kirke på Lolland (omkr. år 1400) fuldt tilstrækkeligt til som synsoplevelse at berige, akcentuere og fastholde de fortalte beretning.

Murersvenden bærer tidens dragt, et tegn på den nære forbindelse mellem hverdagens arbejde med den deri nedlagte faglige bevidsth og arbejdsglæden på den ene side og det åndelige liv, religiøst, kunstnerisk og etisk på den anden side.

Det fredelige håndværk har sin fredsforstyrrer (han har måske ment at Babelstårnet kunne bygges både hurtigere og billigere m elementer). Han manes imidlertid i jorden, og som man vil vide har såvel teglstenen som murerhåndværket forstået at hævde sig ge nem tiderne ved i sig at optage det værdifulde, som udviklingen har frembragt, og – ikke mindst – ved at udskille det, som var result af fejlslagne eksperimenter. Dette er kendetegnet på tradition.

KALK- OG TEGLVÆRKSFORENINGEN AF 1893

ARKITEKTEN

Meddelelser fra Danske Arkitekters Landsforbund.
Udgivet af Arkitektens Forlag.

Redaktion:
Poul Erik Skriver (ansv.)
Chr. Enevoldsen
Redaktionsudvalg:
Johan Pedersen (leder), Jarl Heger, Erik Nilsson, Elliot Hjuler, Henning Meyer og Gehrdt Bornebusch
Annonceredaktion:
Bertel Barnholdt (annoncechef)
Lillian Schmidt (sekretær)
Redaktionens adresse: Bredgade 66, København K, tlf. Minerva 1290.
Udsendelsesdag: Hver anden onsdag. Redaktionen slutter 14 dage før udsendelsesdagen.
Pris: 3 kr. pr. hæfte i løssalg, abonnement 48 kr. årlig.
Signerede artikler står for forfatterens regning, usignerede for den ansvarshavende redaktørs regning. Kun når det udtrykkeligt er angivet, kan artiklerne ses som et udtryk for Danske Arkitekters Landsforbunds standpunkttagen.

ERINDRINGSLISTE

Foredrag om Gottlieb Bindesbøll

Foreningen til Gamle Bygningers Bevaring har arrangeret en foredragsrække om *arkitekten Gottlieb Bindesbøll.* De to første foredrag har været afholdt 31. oktober og 7. november. Fredag den 14. november taler professor Peter Bredsdorff om *Lægeforeningens boliger, et monument i det sociale boligbyggeris historie.* Det sker i Nationalmuseets store sal kl. 20.15.

Foreningen har fået udført særtryk fra *Arkitekten* nr. 6, 1958 af artiklerne *Gamle bygningers bevaring* og *Restaurering af byhuse.* Interesserede kan få dette særtryk ved henvendelse til foreningen.

Konkurrencer

International idékonkurrence om haveanlæg, Hamburg. Konkurrencens program ligger til gennemsyn i D.A.L.s sekretariat. Afleveringsfrist 19. november 1958.

International konkurrence om et monument for Jose Battle, Montevideo, Uruguay. Aflevering 30. december 1958. Program til gennemsyn i D.A.L.s sekretariat, kan også rekvireres hos Comision Nacional pro Monumento a Batlle, 25 de Mayo, esq. 1° de Mayo, Montevideo, Uruguay.

Nordisk byplankonkurrence. Offentlig idékonkurrence om forslag til byplan for et område i Frederiksberg kommune. Konkurrenceprogram udleveres i D.A.L.s sekretariat. Bilagene fås samme sted mod et depositum på 100 kr. Afleveringsfrist mandag den 2. februar, 1959.

Vinteråbningstider for Statens Museum for Kunst

Maleri- og skulptursamlingen samt Kobberstiksamlingens udstilling. Daglig kl. 10–15, lørdag og søndag dog kl. 10–16. *Mandag lukket.*
Kobberstiksamlingens studiesal.
Tirsdag og fredag kl. 12–15, søndag kl. 10–13.
Afstøbningssamlingen.
Alle hverdage undtagen mandag kl. 12–15, søndag kl. 10–16.
Afdelingen Kastelsvej 18.
Daglig kl. 10–15, lørdag og søndag dog 10–16. *Tirsdag lukket.*

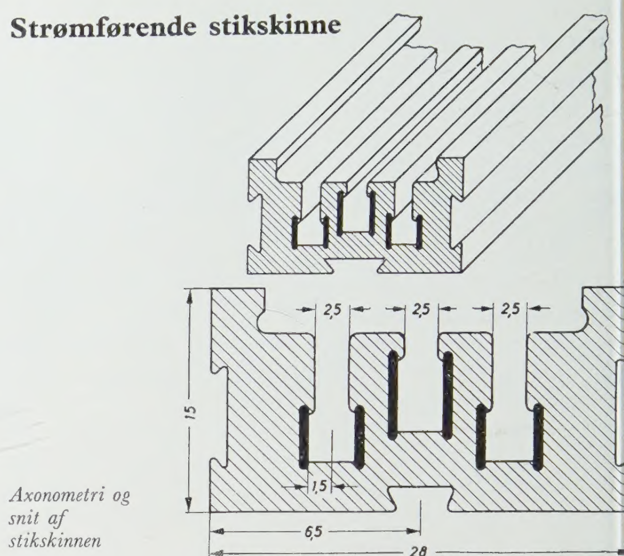
Disse åbningstider gælder til og med 31. marts 1959.
Alle afdelinger i Sølvgade lukket om mandagen.
Afdelingen på Kastelsvej lukket om tirsdagen.

ARKITEKTENS FORLAG
Bredgade 66, København K. Minerva *1290.
Forlagsleder: R. Dahlmann Olsen.

I dette hæfte indlæg fra:
Dansk Presenningudlejning A/S
Nordisk Ventilator Co. A/S

BYGGETEKNISK ORIENTERING

Strømførende stikskinne

Axonometri og snit af stikskinnen

I mange lande arbejdes der på at finde frem til ny installationssystemer, som er bedret egnet i modern byggeri end de traditionelle. Ønskerne og kravene e mange, og det er ikke let at få dem alle opfyldt, me man søger at komme det ideelle så nær som muligt.

Det, der skal omtales her er det tyske system „Strom Steckschiene", der minder en del om det amerikansk „Plug-In-Strips". Forslaget til det tyske system ble for kort tid siden vist på industriudstillingen „Inter bau" i Berlin og går i korte træk ud på følgende:

Et skinnesystem af isolerstof PVC, 28 mm bred og 15 mm dybt, med fast indstøbte metalskinner o åbne slidser ud mod rummet føres rundt i lokalet passende højde, plant indpudset som en slags panel hvorved der overalt skabes mulighed for tilslutning ved hjælp af en særlig stikprop.

Fig. 1 viser profilet af skinnen, der tænkes fremstille efter strengpresmetoden i endeløse længder, der p arbejdsstedet afskæres i de nødvendige mål. Skinne legemet anbringes direkte på mur ved hjælp af gip eller cement, der griber godt ind i de svalehalefor mede profileringer, hvorefter der kan pudses.

De to yderste riller tænkes anvendt som spændings førende ledninger 1,5 mm² og den midterste rille som jordledning. Samling foretages ved at støde de en kelte skinner til hinanden og anbringe særlige klem stykker, og afgrening evt. til lodrette skinner kan sk ved T-formede afgreningsstykker som vist på fig. 2 dette afgreningsstykke kan også anvendes, når skinner skal tilsluttes den øvrige installation.

For at imødegå berøringsfaren hører der til sy stemet et dæksel, der kan forskydes i længderetningen og er fremstillet af tyndt elastisk kunststof. Man kan på denne måde dække alt det skinneareal, der ikke øjeblikket anvendes, og der regnes samtidigt med, a dette gør systemet anvendeligt i fugtige rum.

Den særlige stikprop, der må anvendes til dette strømførings- og kontaktsystem er udført med 3 dob beltfjederkontakter, ved indstikning får jordkontakten forbindelse først og derefter de strømførende.

Arkitekter:
Jørgen Bo og Vilhelm Wohlert, M.A.A.
Malermester:
Hilmar Rasmussen, København F

Louisiana

HUMLEBÆK

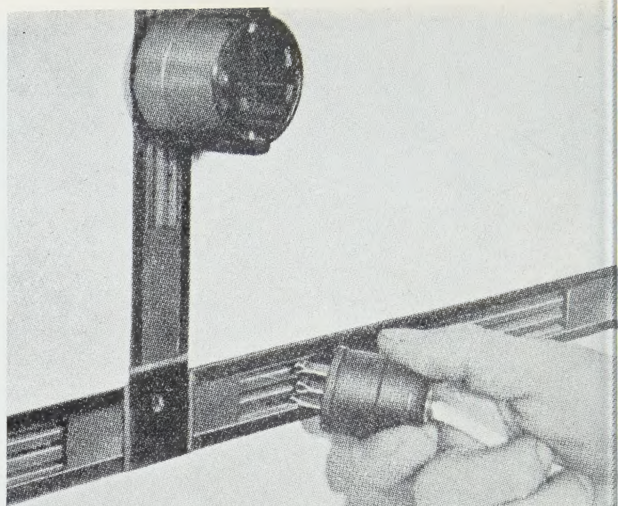
Den ny-åbnede samling af nutidskunst og kunsthåndværk på LOUISIANA i Humlebæk har med rette vakt opmærksomhed langt udover Danmarks grænser.

Ny og gammel arkitektur er her på sjælden harmonisk vis føjet sammen, og et udsøgt fint malerarbejde, hvortil en række af vore bedst kendte malervarer er anvendt, sætter kronen på arkitektens værk.

Læg mærke til de rolige, fløjlsmatte vægge i hovedfløjen og det farveglade trappeparti – det er VELVET syntetisk mat vægmaling – den moderne, robuste og vaskbare vægmaling.

De nye fløje med de særprægede murdetailler er beskyttet mod vejret og strukturen fremhævet med den blændende hvide SNOWCEM cementmaling.

BECK & JØRGENSEN A/S
Farve og Lakfabrik
NØRREGADE 13 · KØBENHAVN K · TLF. CTR. 1980

Stikskinnen monteret

Fig. 2 viser denne stikprop under indstikning i skinnen, og umiddelbart over ses et særligt mellemsti anbragt, som gør det muligt at anvende også almindelige stikpropper. Lamper kan anbringes på et særligt mellemstykke.

Den her viste model afviger stærkt fra væggen farve af hensyn til demonstration, men stikskinne tænkes naturligvis fremstillet i enhver ønsket farve således at den falder godt sammen med væggen.

Af hensyn til folk, der her i landet arbejder me lignende ideer, kan det oplyses, at systemet er beskyttet gennem Deutsches Bundespatent nr. 84506 med tillægspatenter.

En foreløbig udførelse af dette strømførings- o kontaktsystem er forelagt V.D.E. prøveanstalten Berlin til godkendelse og har der med forbehold o under hensyntagen til de gældende V.D.E. bestemmelser i det store og hele fået en positiv kritik.

Hvorledes vort hjemlige prøvningsudvalg vil tag imod det, bliver en anden sag, systemet strider p forskellige punkter mod de danske bestemmelser, s umiddelbart vil det ikke kunne godkendes, men e ting er sikkert, at dersom man ærligt bestræber sig p at finde frem til de metoder, der tilfredsstiller de moderne byggeri bedst, må man til at tænke i hel andre baner end hidtil, og da er ethvert forslag kær komment og fortjener at blive gjort til genstand fo en alvorlig overvejelse. ***SBI-T***

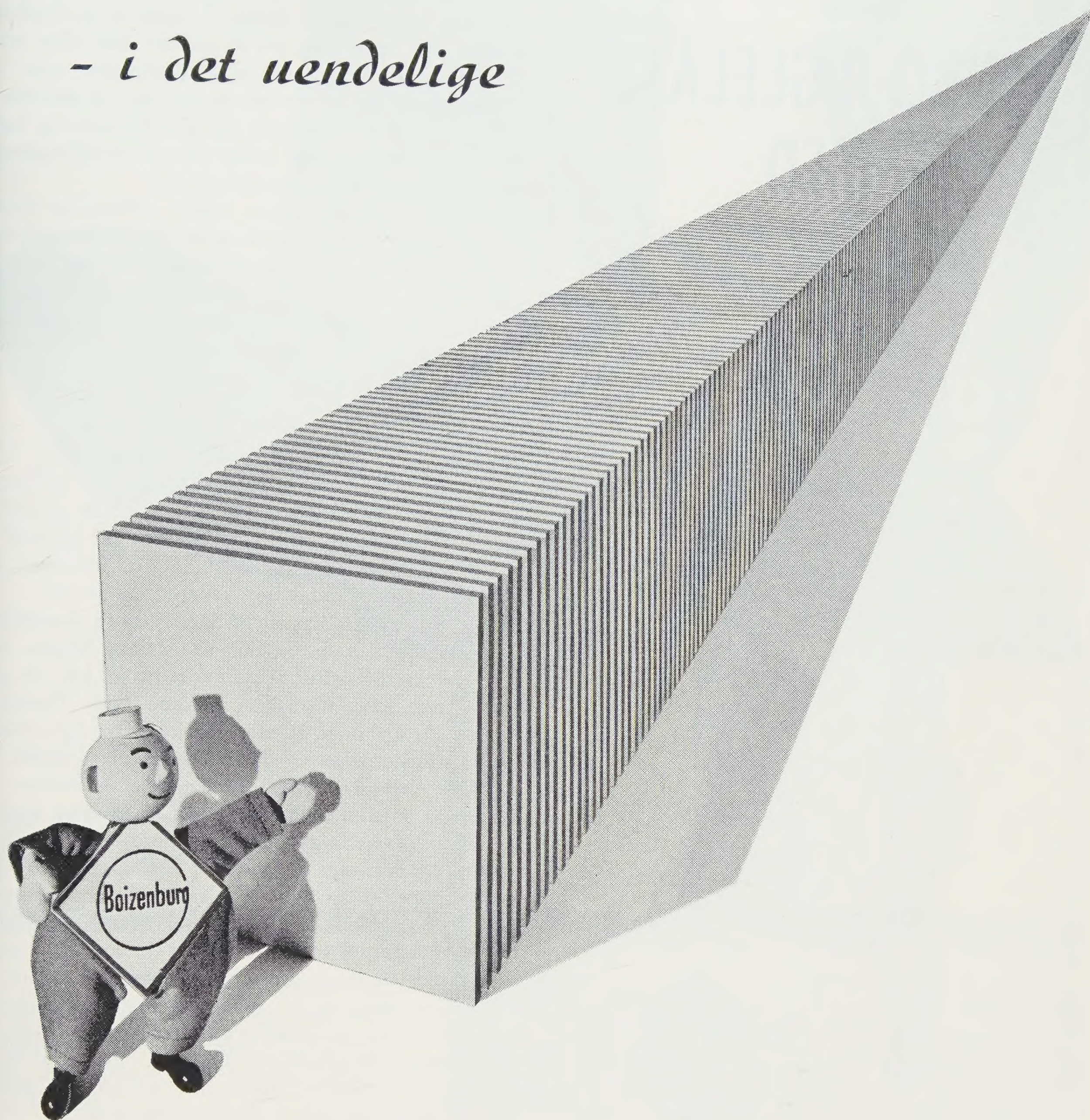
Kilde: Lichttechnik, nr. 11, A-udg. 1958 (Tyskland).

Privat- og statsgaranterede prioriteter i USA

Mindre i udbetaling mod garanti for den »tunge« end

Selv under en ugunstig likviditet på pengemarkede mener man i USA, at det vil være muligt at stimuler interessen for erhvervelse af eget hus, hvis man søge at angribe det problem, der hedder udbetalingen.

En almindelig udbetaling på et énfamiliehus i USA vil oftest ligge på mellem 20 pct. og 33 pct. af prisen og da amerikaneren i forvejen er udsat for svære fri stelser fra afbetalingshandelens side, er opsparing ti

BOIZENBURG FLISER

A 667

eget hus vanskeliggjort, når udbetalingen ligger f
f. eks. $ 2000 til måske $ 5000.

En reduktion af udbetalingen mener man derf
vil sætte langt videre kredse i stand til at realise
ønsket om eget hus. Dette gælder især den sto
gruppe med konstante mellemindtægter, som
kunne spare måske $ 1000–15000 op, og derefter
ved siden af afbetalingen på bil, fjernsyn og køl
skab – vil kunne finde plads til nok en afbetaling
form af højere prioritetsydelser.

For at muliggøre denne lavere udbetaling find
der allerede i USA et større antal finansieringsform
med garanti for en vis procent af en normal 1. pri
ritet – som almindeligvis også er den eneste priorit
– eller placering af en 2. prioritet. Mange af dis
låneformer er af privat karakter, nogle indebær
uomtvistelige fordele, mens andre er farlige både f
sælger og køber.

Garanti for den del af lånet, der overstiger 70 %

Blandt de låneformer, der også her i landet vil kun
påkalde en vis interesse i den nuværende situatio
skal her nævnes to, der begge beskæftiger sig med
garantere for de sidste 20 pct. af et lån, idet man g
ud fra en egenkapital hos køberen på 10 pct.

På privat basis har et af USA's store pengeins
tutter, United States Savings and Loans League, o
rettet et kreditinstitut til finansiering af køb af eg
hus. Dette kreditinstitut – „Home Loan Garant
Corp." – står under tilsyn af forbundsmyndighedern
Både prioritetslånet og garantien for den yderste d
af lånet ordnes af institutionen, idet garantien a
vikles på forsikringsmæssig basis. Institutets kapit
er bl. a. tilvejebragt af forskellige spare- og lån
organisationer, men enhver, der kan opnå institutte
godkendelse, kan indskyde kapital efter nærme
regler:

Lånemaximum er $ 20.000 eller 90 pct. af en ans
værdi eller købesum (det laveste beløb gældende), c
lånet løber over 25 år. 20 pct. af lånet sikres ved e
garantiordning på gensidig forsikringsmæssig basis, c
låntagerens udgift hertil vil ligge fra 1–2 pct. af låne
hovedstol. Instituttet regner med ca. 50.000 udlån
det første år og senere 200.000 om året.

Statsgaranti

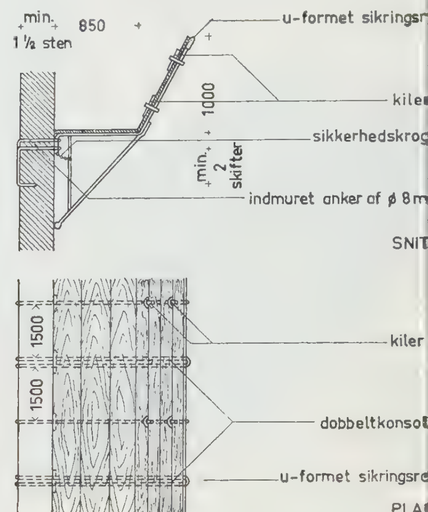
Forbundsmyndighederne administrerer i forvejen fo
skellige låneordninger, der for de flestes vedkommend
tager sigte på bestemte grupper, som f. eks. krigsde
tagere fra sidste verdenskrig eller tvangsforflytted
familier fra saneringsområder. Man har nu i kongre
sen liggende et forslag til statsgaranti for de yders
20–25 pct. af sædvanlige prioriteter i énfamiliehus
Lånegrænsen er sat til 90 pct. af ejendommens vær
efter vurdering, og maximumsbeløbet menes at bli
på $ 30.000 med en løbetid på 25 år. Enhver par
haver, der kan opnå forbundsmyndighedernes go
kendelse gennem FHA – Federal Housing Authoriti
– vil kunne indgå under garantiordningen udfra s
egen vurderingsforretning, idet forbundsmyndigh

dernes kontrol indskrænker sig til en godkendelse pantet, medens de også i USA kendte „statslånskrav af konstruktiv og administrativ art ikke kommer i a vendelse i forbindelse med denne garantiordning.

SBI-T

Kilde: Practical Builder, Maj 1958. USA.

Hængestillads til højt byggeri

De store byggehøjder har skabt nye problemer fo stilladsarbejdet. Mange byggeformer, f. eks. anven delse af prefabrikation, kan i alt væsentligt klare si uden udvendige stilladser, men ved de traditionell byggemetoder, hvor façaden måske skal pudses elle fuges, er udvendigt stillads under én eller anden forn stadig nødvendigt.

Et højt stillads, opbygget fra terrænet, er ensbety dende med øgede sikkerhedskrav og større økonomis investering, og i befærdede gader giver det måsk gener for trafikanterne ved „råden over gadeareal".

Et flytteligt hængestillads, udført efter de gældend vesttyske stilladsnormer, yder en forbedret sikkerhe mod nedstyrtning og udmærker sig ved at være mege let at håndtere og overordentlig holdbart.

Stilladset bygges op ved hjælp af konsoller af special stålrør, der hægtes på indmurede ankre, der ender i e øsken. Ankrene indmures i en lejefuge og bliver sid dende i det færdige murværk. De må dog kun ind mures i mindst 1½ stens mur og skal være gennem gående. De udragende øskener kan siden skæres bor og pudses inde.

Konsollerne – eller bukkene – anbringes me 1,5 m's afstand, og hveranden er en dobbeltbuk, de holdes sammen med et u-formet sikringsrør for a forhindre sideværts forskydninger. På den udvendig side er konsollens rør ført op i 1,0 m's højde for an bringelse af sidebeklædning (rækværk).

Når konsollerne er anbragt, lægges der stillads brædder ud, også op ad den udvendige rækværkside hvor brædderne fastgøres med kiler.

Hængestilladset overflødiggør tilmuring af bom huller og er hurtigt og let at anbringe og nedtage.

Kilde: Bau-Trichter, 4/1958 (Tyskland). SBI-T

Oversigtstidsplaner og skitsetidsplaner

Selv om bedre planlægning ikke nødvendigvis giver nogen væsentlig forkortelse af byggetiden, vil det, at byggearbejdet gennemføres efter en forudlagt plan alligevel åbne mulighed for økonomisk gevinst. Ved fornuftig planlægning bliver det f. eks. først nødvendigt at investere penge i materialer på det tidspunkt, hvor de skal bruges. Er byggeriet *ikke* ordentlig planlagt vil ofte nogle af håndværkerne gå forgæves på byggepladsen, fordi de ikke kan komme til, eller arbejdet sinkes, fordi andre håndværkere ikke kommer i tide.

Hvis håndværkeren ved tilbudsgivningen gennem tidsplaner leveret fra de projekterende er orienteret om begyndelsestidspunkt, bliver det muligt for ham at skønne, om det økonomiske grundlag for at påtage sig entreprisen er tilstede, om den fornødne arbejdskraft er disponibel, om stillads og andet materiel er ledigt o.s.v. Arbejds- og tidsplaner giver håndværkeren mulighed for en mere effektiv planlægning af sin virksomhed. Ordrer til leverandører kan afgives i god tid og med præcis leveringsdato, værkstedsarbejde kan planlægges, og det er lettere at sikre en jævn beskæftigelse af det faste mandskab. Endelig, og for håndværkeren af ikke mindst interesse, kan planlægningen danne grundlag for en mere realistisk rateudbetaling.

Byggeforskningsinstituttet arbejder for tiden også med disse problemer i forbindelse med byggeriets planlægning. Som første led i en serie publikationer på området er udsendt en anvisning om oversi[gts-] tidsplanen og skitsetidsplanen. Anvisningen, hvo[r] denne artikel bygger, omhandler den planlægning, projekterende kan og bør foretage, før håndværke[r] udvælges. Selve arbejdet på byggepladsen kan s[e-] følgelig ikke udføres efter oversigts- eller skitseti[ds-] planer, hertil må håndværkerne udarbejde mere [de-] taillerede planer, de egentlige arbejdsplaner. De[tte] emne er det meningen at behandle i senere an[vis-] ninger fra instituttet.

Oversigtstidsplan

Den tidsmæssige planlægning af et byggeri sker i fl[ere] etaper, mere og mere detaljeret efterhånden s[om] projektet tager form og håndværkerne udvælges.

På et tidligt tidspunkt, hvor der kun foreligger l[øse] skitseudkast til et projekt, udarbejdes den første ti[ds-] plan – oversigtstidsplanen.

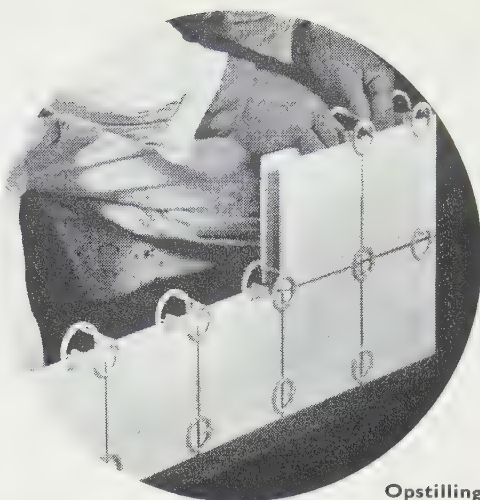
Den udarbejdes af bygherre og projekterende i f[æl-] lesskab og omfatter den samlede byggeproces, [fra] tanken om byggeriet opstår til garantitilsynet et [år] efter indflytningen. Oversigtstidsplanen angiver d[en] planlagte tid til projektering, udbud, kontraktafsl[ut-] ning, byggetilladelse, ansøgning om lån, opførelse [af] huset, prioriteringen m. m. Den tjener som vejledni[ng] for bygherrens og de projekterendes dispositioner.

Skitsetidsplanen

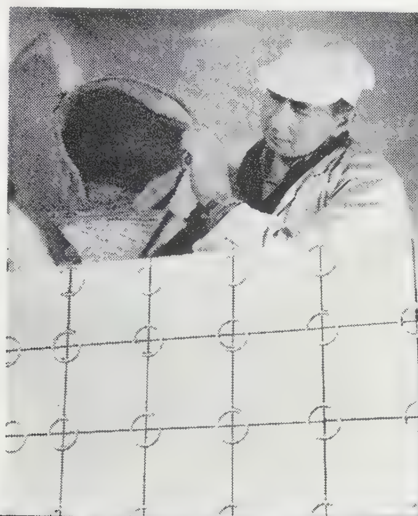
Som en del af udbudsmaterialet udarbejder de pr[o-] jekterende skitsetidsplanen. Skitsetidsplanen opdel[er]

Så let er det blevet med LUX*

... den ny patentklemme, der gør bygning af fiiseskillevægge prisbillig og tidsbesparende samt overflødiggør godkendelse af flisefabrikkens arbejdstegning, da projektet kan ændres til det sidste

Opstilling

Udfyldning

Rensning

MATERIALER
Meissner eller Boizenburg Vægfliser, LUX patentklemmer, betonmørtel 1:4 samt evt. betonjern.

ARBEJDSUDFØRELSE
Fliserne samles på stedet med LUX patentklemmer over sokkel eller bærejern. Mørtel ihældes, evt. betonjern ilægges. Flisevæggen renses. Efter ca. 2 dage slås de synlige dele af LUX-klemmerne af med et let hammerslag ... fliserne fuges ... kanterne afdækkes med flisestrimler eller jern ... skillevæggen er færdig.

DATA
Vægtykkelse ca. 33 mm – Fugebredde ca. 2 mm – Vægt ca. 56 kg/m².

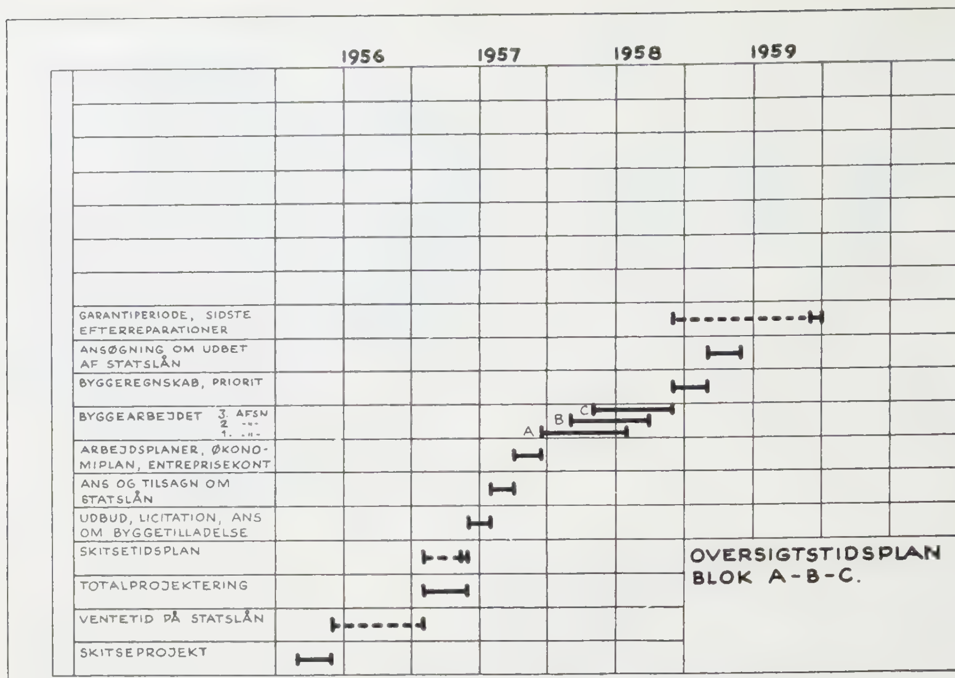
Arkitekten foreskriver:
„Alle flise-skillevægge udføres efter systemet LUX med Meissner eller Boizenburg vægfliser. Vægbeklædninger med fliser skal overalt tilsvare de udførte skillevægge."

Spørg efter yderligere oplysninger hos:

CHRISTENSEN & JENSEN

SPECIALFORRETNING I BYGNINGSMATERIALER . RÅDHUSPLADSEN 4 . KØBENHAVN V . TELEFON C. 930 - 13790

* *LUX er patentanmeldt og må kun anvendes i forbindelse med MEISSNER og BOIZENBURG vægfliser*

Oversigtstidsplan. Der er reg med en ventetid på 8 månd for forhåndstilsagn om stats Byggeriet består af 3 bygge snit. Byggetiden er anslået ti måneder pr. byggeafsnit med indbyrdes forskydning på 2 må der. Ved det første byggeafsni tillagt 14 dages ferie til bygg den

opførelsen i en række perioder, som fastlægges tidsmæssigt. Formålet med skitsetidsplanen er at tjene som orientering for håndværkerne under udregningen af tilbudene og at være udgangspunkt for den videre planlægning.

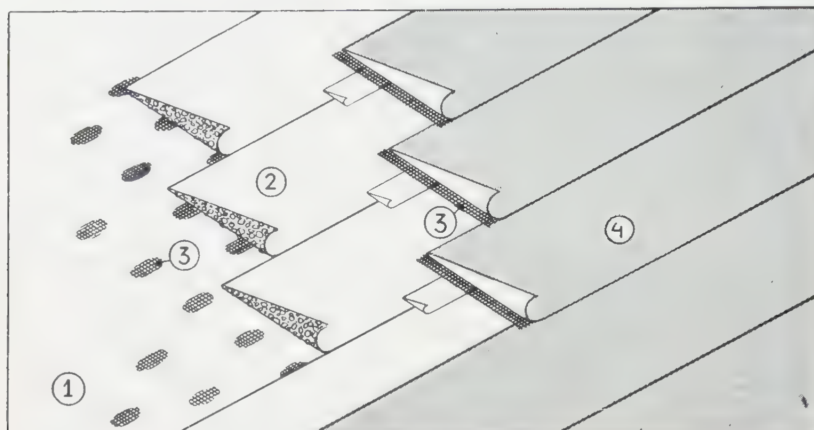
Når håndværkerne er udvalgt, udarbejder projekterende og håndværkere i fællesskab de egentlige a bejdsplaner. Først nu er det nemlig muligt at ta hensyn til de individiduelle forudsætninger: mestren rådighed over mandskab og materiel, andre arbejd forpligtelser, leveringstider for materialer og bygning dele o.s.v.

(*Teksten fortsættes side A 6*

A 675

1 VENTILAG

ARBEJDSBESKRIVELSE

1. Grunding: Betonfladen stryges med Ikodon Special, koldflydende asfalt. Forbrug ca. 0,5 kg/m².

2. Første lag: Et lag Ventilag asfalt-mineralfilt i 100 cm bredde punktklæbes (ca. 20 %) til betonfladen. Ventilag-banerne udrulles kant til kant, og over fugen klæbes en 10 cm bred Sicoral-strimmel.

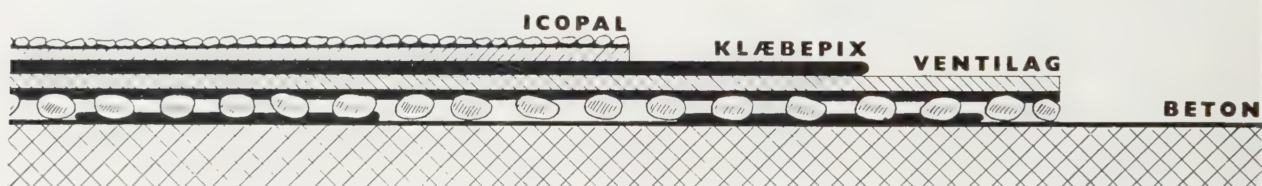
3. Klæbemasse: Ca. 2,0 kg/m² fast Klæbepix.

4. Øverste lag: Et lag Icopal B (belægning og farve) i 100 cm bredde påklæbes over hele fladen.

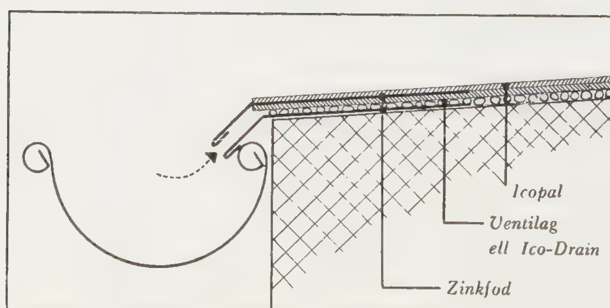
Ventilag fremstilles på basis af Sicor asfaltmineralfilt, som på bagsiden er fo synet med et stenmateriale, hvis korn størrelse er valgt, således at mellem rum – luftspalte – opnås mellem ta konstruktionens overflade og tagdæk ningen. Denne luftspalte kan sættes forbindelse med yderluften ved for eks empel tagfod og tagryg, således at e vis luftgennemstrømning opnås.

Forbindelsen mellem luftspalten i Ven tilag og yderluften sker i princippet som vist på omstående to detailtegninger.

Da Ventilag er armeret med glasfilt, på virkes Ventilag ikke af fugt og er de for formbestandig og vil uafhængig a vejret ligge plant til tagfladen.

VENTILAG METODEN

Inddækning ved tagfod

Ventilag og Ico-Drain anvendes som underlag ved dobbeltdækninger med Icopal, hvor man kan risikere, a for eksempel byggefugt bliver inde spærret i tagkonstruktionen og he kan forvolde skader.

Udtørring af en nybygning sker som regel ikke, før tagdækningen er ud ført, og da en traditionel tagdækning hindrer udtørring udad, forlænge tørretiden. Dette kan medføre, a skader kan opstå, specielt i de til fælde hvor de i tagkonstruktionen indgående materialer tilføres mege vand i byggeperioden.

Ventilag-metoden og Ico-Drain-me todens formål er at forhindre fugt

Tilkald os under projekteringen!
Henvendelse til teknisk afdeling
Asta 2800 - lokal 47 og 48

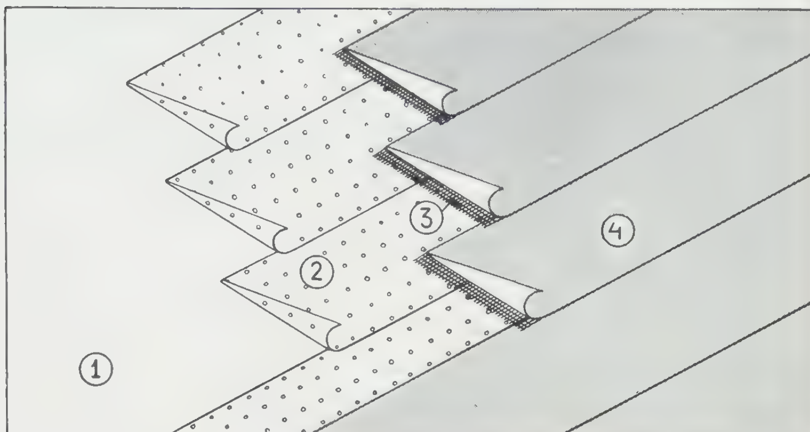
2 ICO-DRAIN

ARBEJDSBESKRIVELSE

Ico-Drain fremstilles af Sicoral asfalt-mineralfilt, der er perforeret og på undersiden belagt med et groft bestrøningsmateriale, således at der opstår en luftspalte mellem Ico-Drain og tagfladen. Da Ico-Drain er armeret med glasfilt, påvirkes den ikke af fugt og er derfor formbestandig og vil uafhængig af vejret ligge plant til tagfladen.

Med Ico-Drain-metoden opnås, at både Ico-Drain og Icopal fastklæbes i én arbejdsgang, idet man gennem perforeringen opnår punktklæbning til betonen samtidig med, at Icopal-banen helklæbes.

Forbindelsen mellem Ico-Drain og luftspalten sker i princippet som vist på de to detailtegninger.

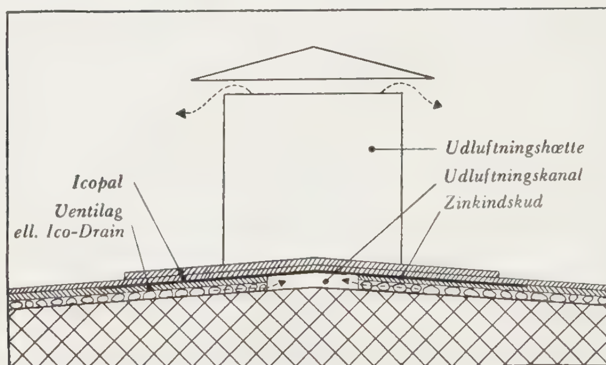

1. **Grunding:** Betonfladen stryges med Ikodon Special, koldflydende asfalt. Forbrug ca. 0,5 kg/m².
2. **Første lag:** Et lag Ico-Drain asfalt-mineralfilt i 100 cm bredde udrulles løst på betonfladen med 6 cm overlæg.
3. **Klæbemasse:** Ca. 2,0 kg/m² fast Klæbepix.
4. **Øverste lag:** Et lag Icopal B (belægning og farve) i 100 cm bredde påklæbes.

ICO-DRAIN METODEN

skader ved at løfte den diffusionstætte dækning fra tagkonstruktionen, således at man kan opnå en udluftningsmulighed også mod ydersiden. Denne udluftning er naturligvis begrænset, men erfaring har vist, at den normalt er tilstrækkelig til at give et godt resultat.

Både Ventilag og Ico-Drain er i princippet punktklæbet til underlaget, og begge metoder vil derfor modvirke eventuel sprængning af tagdækningen forårsaget af bevægelser i underlaget.

Inddækning ved tagryg

Rågegård i Rågeleje, opført for grosserer Henri Odewahn 1915. Set fra nord

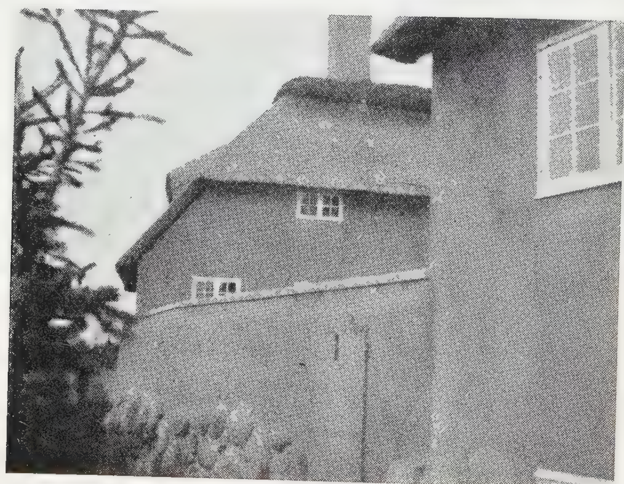
Povl Baumann fylder 80 år

Thorkild Henningsen har engang sagt, at Povl Baumanns arkitektur var Ivar Bentsens i folkeudgave. Opfattet i positiv betydning er dette rigtigt. Ivar Bentsens paradoksale og ekstreme standpunkter, hans særprægede former, talte kun til kendere. Populær blev hans arkitektur aldrig. Baumanns arkitektur er jo, så vel som Bentsens, nær tilknyttet Jensen Klints. Men de former, Baumann gav sine huse, er på en helt anden måde end Bentsens tilgængelige for folk. Det venlige, det menneskelige, en gang imellem det måske overdrevent maleriske, blev i høj grad populært. Det er karakteristisk for Baumann, at i den aldeles fortræffelige afhandling, han har skrevet om murerarbejdets æstetik (Arkitekten M. 1–1944), bruger han gang på gang udtrykket pynteligt. Der er netop noget pynteligt, noget pillent og pertentligt over hans arkitekturformer. Mens Bentsen fæstnede sig mest ved en idé, en helhed, er for Baumann detaljen noget væsentligt. Og han arbejder grundigt med tingene. Han slipper dem ikke, før de har nået den form, han mener er rigtig.

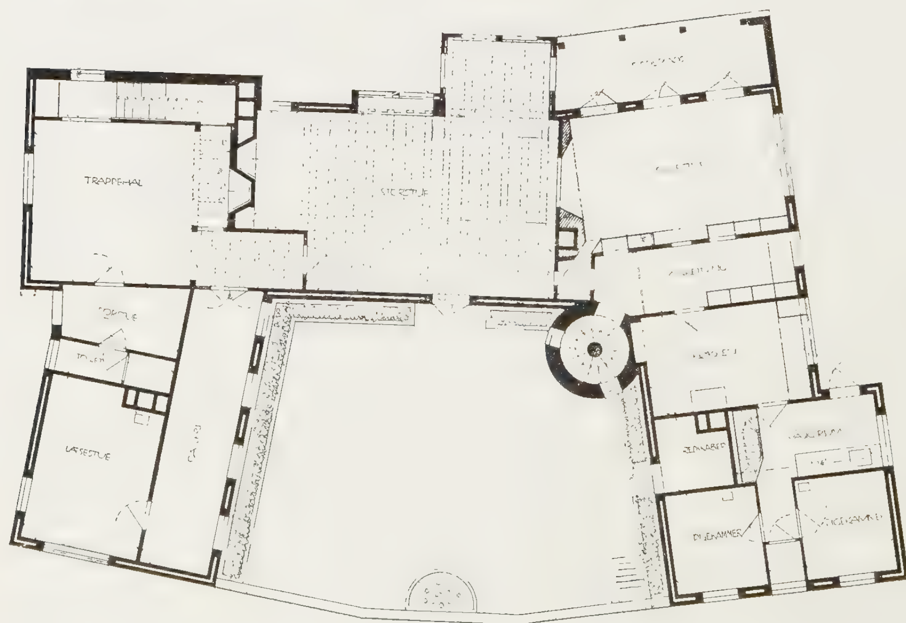
I sin ungdom arbejdede Baumann på Statsbanernes tegnestue hos Wenck sammen med Carl Petersen og Hans Koch. Der blev grunden til Den Frie Arkitektforening lagt. Denne forening i forbindelse med Carl Petersens Faaborg Museum kom til at danne epoke i dansk arkitektur. Den Frie Arkitektforening opstod som en protest mod Meldahls akademi. Den blev ganske vist ikke startet, før Meldahl var efterfulgt af Nyrop og Kampmann. Men også disse var man i stærk opposition til, selv om Klint vel – ligesom Nyrop – må karakteriseres som hørende til den Holmske skole. Man forsøgte også at skabe en fri arkitektskole med Martin Borch og Ulrik Plesner som lærere. Det lykkedes dog ikke. Den Frie Arkitektforening virkede i mange år som et incitament – også som et irritament – på Akademisk Arkitektforening. Foreningen bestod væsentligt af folk, der havde tilknytning til Jensen Klint (selv om Klint selv meldte sig ud af foreningen som protest mod et eller andet). Den hårde kerne bestod – foruden af Baumann – af Bentsen, Thorkild Henningsen, Hygom og Charles Schou. Senere optog man akademikere som Edvard Thomsen og Gottlob i foreningen, hvad der – uanset disses fortjenester – svækkede linien. Efterhånden som Carl Petersen og Ivar Bentsen kom til at præge Akademiet, og Akademisk Arkitektforening viste sig åben for Den Frie Arkitektforenings kritik, mistede forenin-

Rågegård, set fra syd. Opført 19

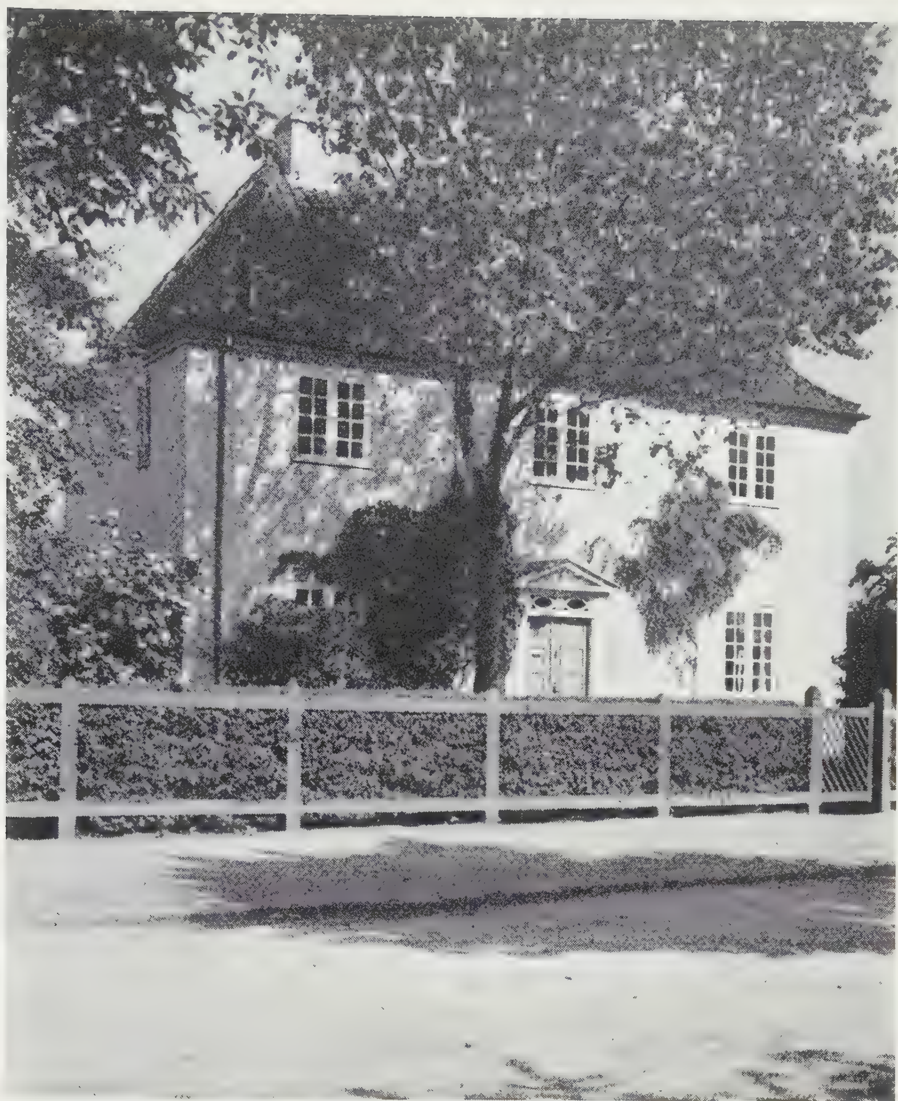

Rågegård, set fra ø

Rågegård, stueplan 1 : 25

Hus på Caroline Amalievej, Lyngby, opført 1916

gen sin betydning, og den gled naturligt ind i den store forening. Det er i og for sig beklageligt, at man ikke stadigvæk har en selvstændig arkitektforening, der er i opposition, og det er også beklageligt, at vi ikke har en fri arkitektskole, hvor synspunkter, der er forskellige fra Akademiets, kan prøves og virke inspirerende på læreanstalten.

Men i de år, Den Frie Arkitektforening eksisterede, var Baumann sjælen i foretagendet. Han var den, der havde initiativet, den, der stærkest var i opposition. Og disse egenskaber har præget ham stadigvæk op til hans høje alder. Han hører til de gamle radikalere, der aldrig giver op. Fornylig protesterede han, ene mand, mod undervisningsministerens lovforslag om arkitektnavnets benyttelse.

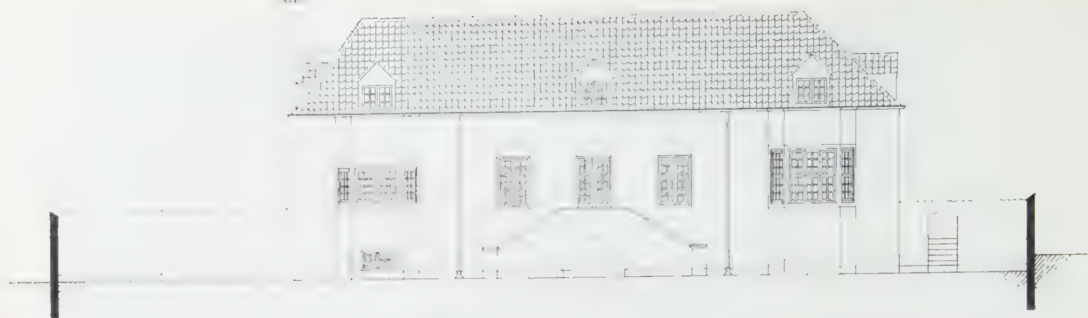
Jeg har ofte hørt Baumann af modstandere karakteriseret som en dreven politiker, undertiden endog som en intrigant politiker. I de mange år, jeg har stået ham nær, er jeg aldrig stødt på disse egenskaber. Han er tværtimod totalt blottet for diplomati. Han har stærke meninger, og han har sine meningers mod. Han siger sine meninger ligeud. Det er ikke egenskaber, man bliver populær på. Men de skaber respekt.

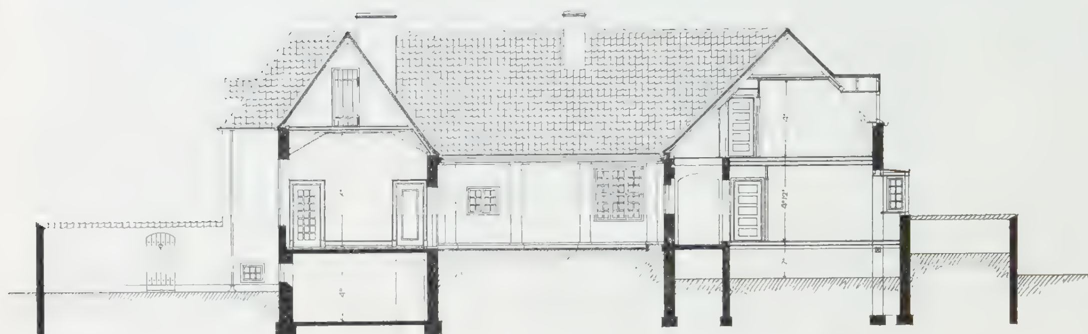
Baumanns huse har hele livet igennem været stærkt påvirket fra England, stærkest i hans ungdom. Lutyens og Baillie Scott har i særdeleshed betydet meget for ham. I Helsingør byggede han i 1907 sit første hus. Det er The Studio-stilen, der indføres i Danmark. Men også en række senere arbejder viser engelsk påvirkning, f. ex. Rågegården i Rågeleje, som vist er ret ukendt. Også i vekselerer Aage Lunns hus i Ryvangen, et stort atriumhus, og i komponisten Hakon Schmedes' hus i Kokkedal finder vi de smukke maleriske virkninger, som præger engelsk arkitektur fra perioden omkring århundredskiftet, da den var på sin højde. I Ryvangen har Baumann iøvrigt bygget et hus på Norgesmindevej med en meget karakterfuld gavl.

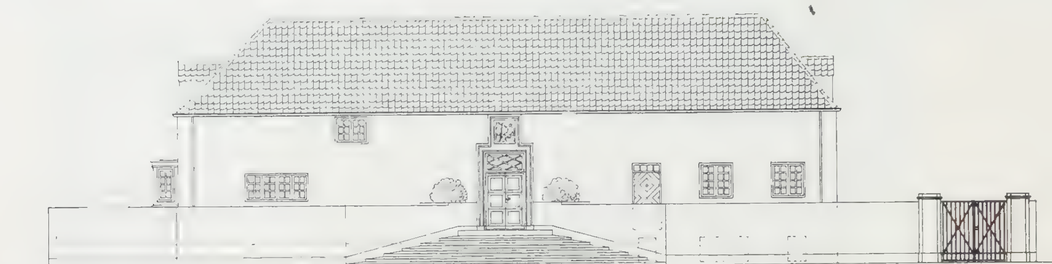
På Onsgårdsvej har han bygget et hus ved siden af et af Jensen Klint, og i Lyngby har han på Caroline Amalievej bygget et par 3-fags huse, med fine, stilfærdige empire-former. På Gl. Vartovvej har han ved siden af Holger Jacobsens hus bygget et lille, smukt og beskedent hus for konsul Ludvigsen.

Baumann har tegnet flere projekter, som ikke er blevet virkeliggjort, deriblandt et hus for dr. scient.

Aage Lunn's hus i F
vangen, opført 1916

Sydfaçade mod have

Snit og nordfaçade m
den lukkede gård

Façade mod nord m
Gl. Vartovvej. 1 : 25

PLÆNE

HERRENS VÆR.

FRUENS VÆR.

PLÆNE

GRÆS

SPISESTUE

LAVE STAUDER

HØJE STAUDER

BARNEKAM.

BAD

WC

FORSTUE

SKAB

ANRETNING

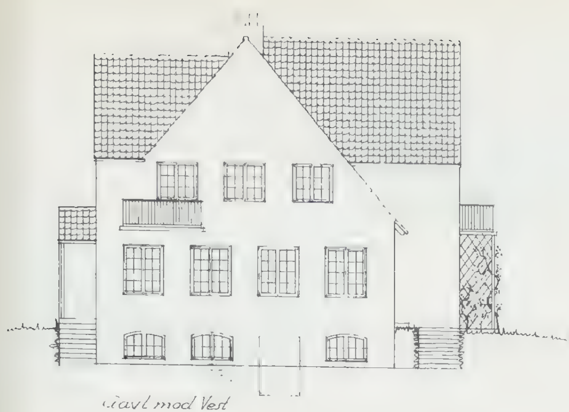
RUM

KØKKEN

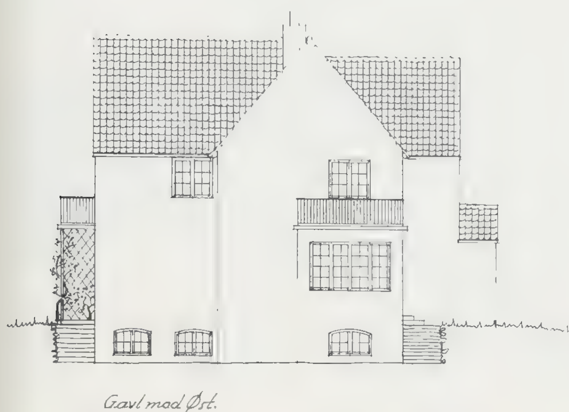
GAARD

GARAGE

GL. VARTOVSVEJ

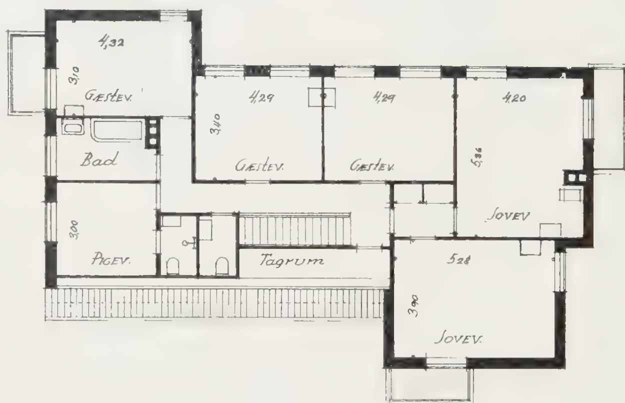

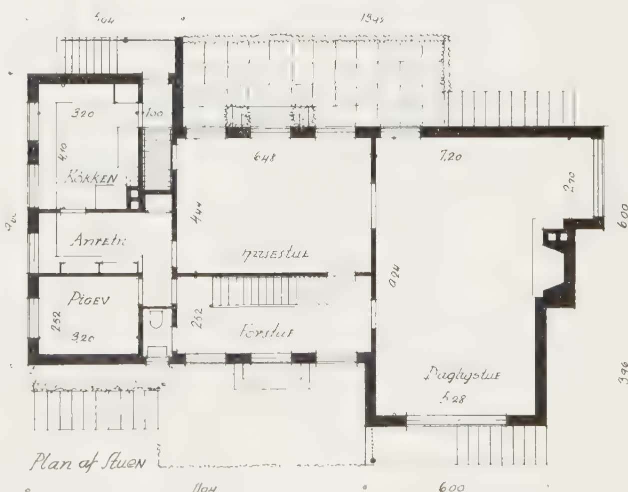

Bøje Benzon i Springforbi, senere opført af Henning Hansen. Til de ikke opførte huse hører også et hus for ingeniør Ejnar Foss og et hus ved Esbønderup. Disse projekter viser en personlig formgivning, som endnu ikke er blevet slidt af ved forhandlinger med bygherrerne. Baumann eksperimenterer her, ligesom i enkelte senere konkurrenceforslag og skitseprojekter, med en interessant virkning af ensidige tegltage og store murflader, en slags bagmurs- og brandgavlsarkitektur, som indeholder muligheder for en storslået virkning, og som han har udnyttet med en stærk kunstnerisk fornemmelse.

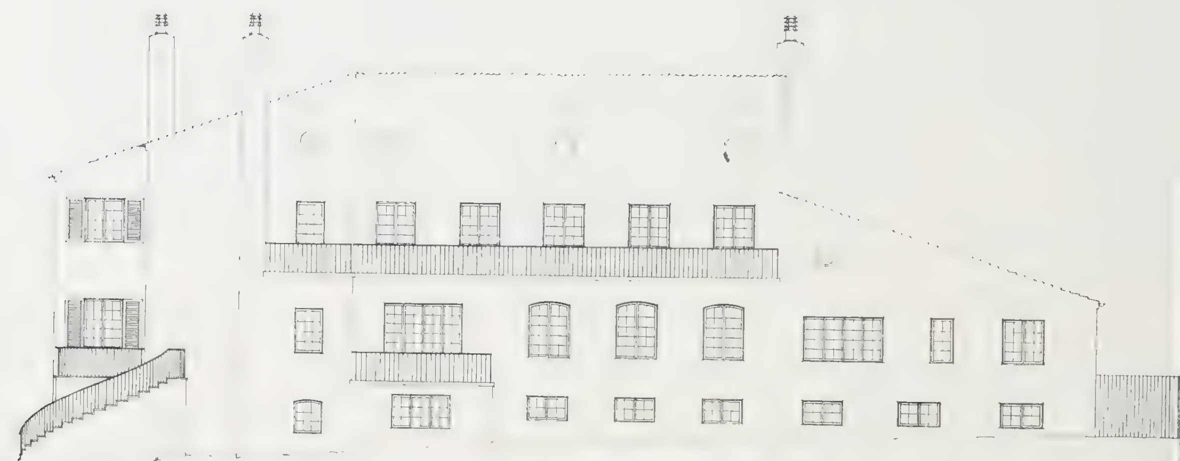
Baumanns mest markante indsats er dog de store boligbyggerier. Først Struenseegade-bebyggelsen, som han fik overdraget af Københavns kommune, og hvor man for første gang brød med den Plesnerske tradition i københavnsk boligbyggeri. Det blev til ensartede gadebilleder med ensartede empireinddelinger, det lille klassicistiske 5-fags etagehus forstørret op til hele gader. Struenseegade-bebyggelsen er et af de fineste eksempler fra nyklassicismens periode herhjemme. En række bebyggelser fulgte efter, deriblandt Møllegården ved Amager Boulevard, Ryparken og K. A. B.'s store bebyggelser ved Mågevej og Borups Allé. Frigørelsen fra nyklassicismen viste sig – samtidig med Ivar Bentsens Kastelsvejsbebyggelse – i Linoleumshuset ved Hans Egedesgade, det mønstrede hus med runde hjørner, formentlig inspireret af hans opmåling af Landkadetakademiet i Fredericiagade. Senere følger Storgården (i samarbejde med Knud Hansen), sikkert det bedste etagehus herhjemme fra 30'erne. Efter Storgården fulgte en del boligbyggeri i det samme

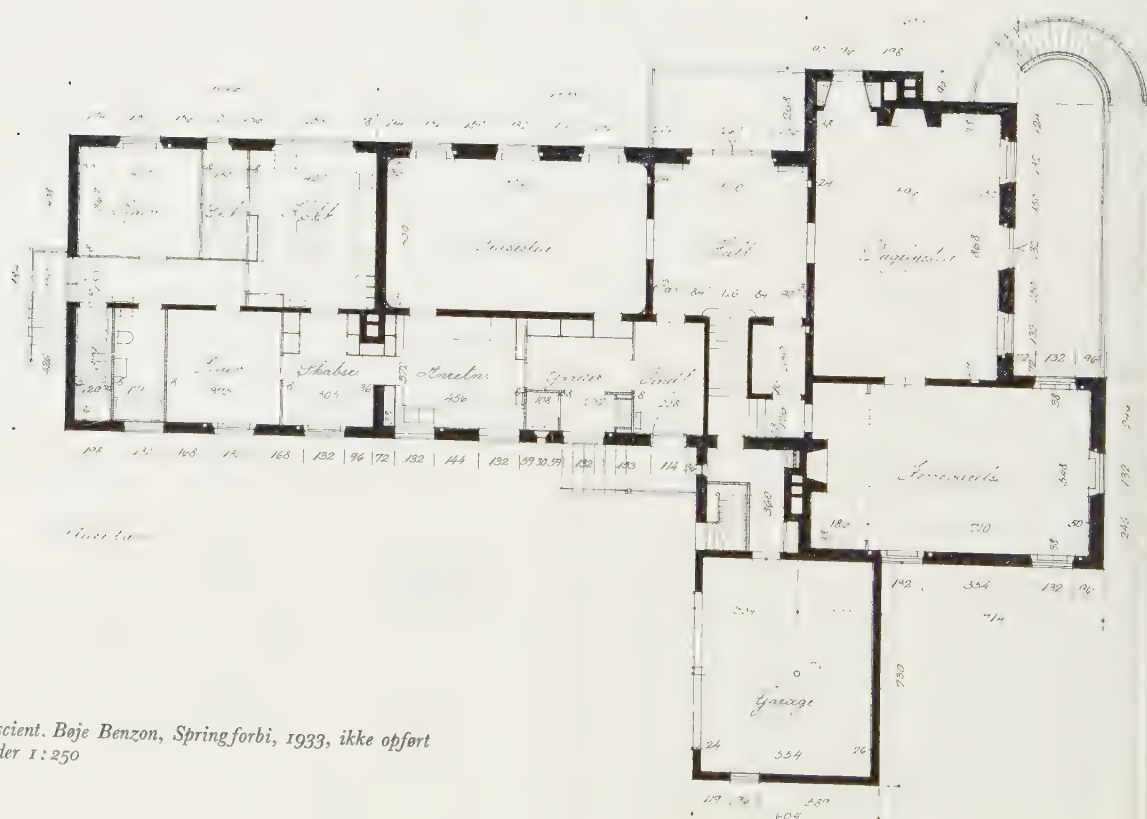

Landhus ved Esbønderup, 1936, ikke opført
Planer og façader 1 : 250

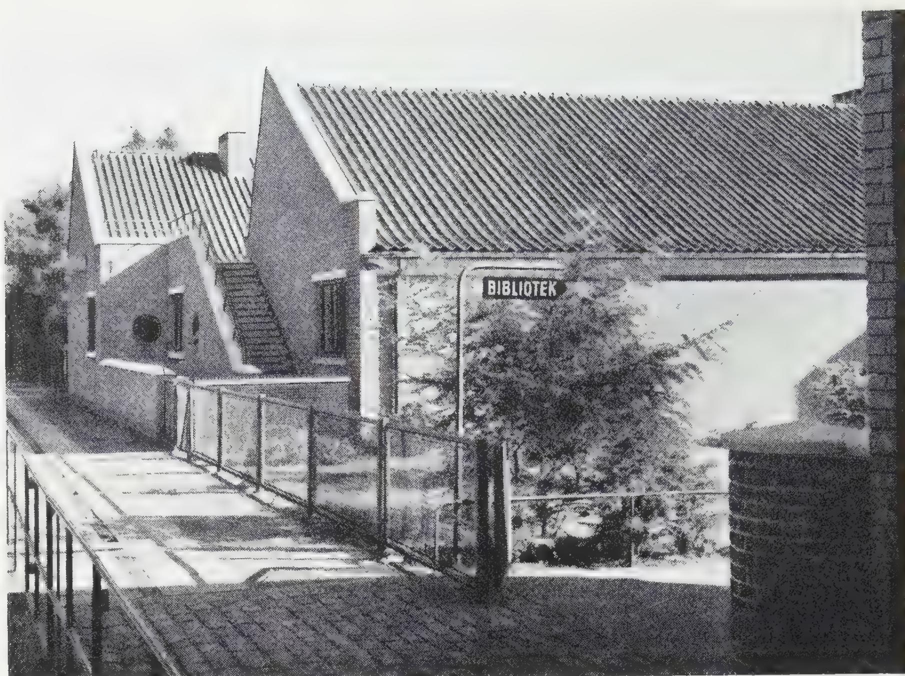

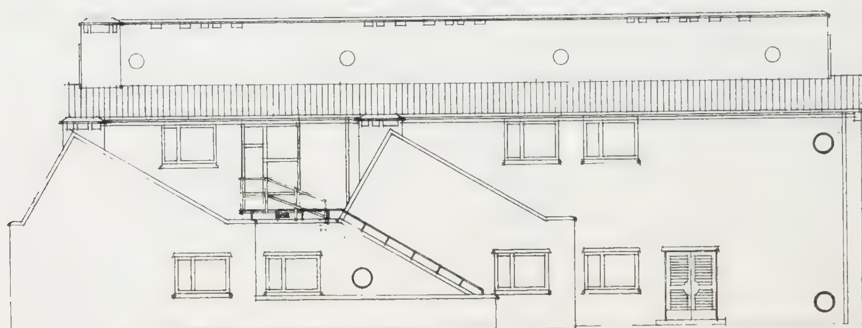
Hus for Dr. scient. Bøje Benzon, Springforbi, 1933, ikke opført
Plan og façader 1:250

cm ,00 0 5 10 15 20 m

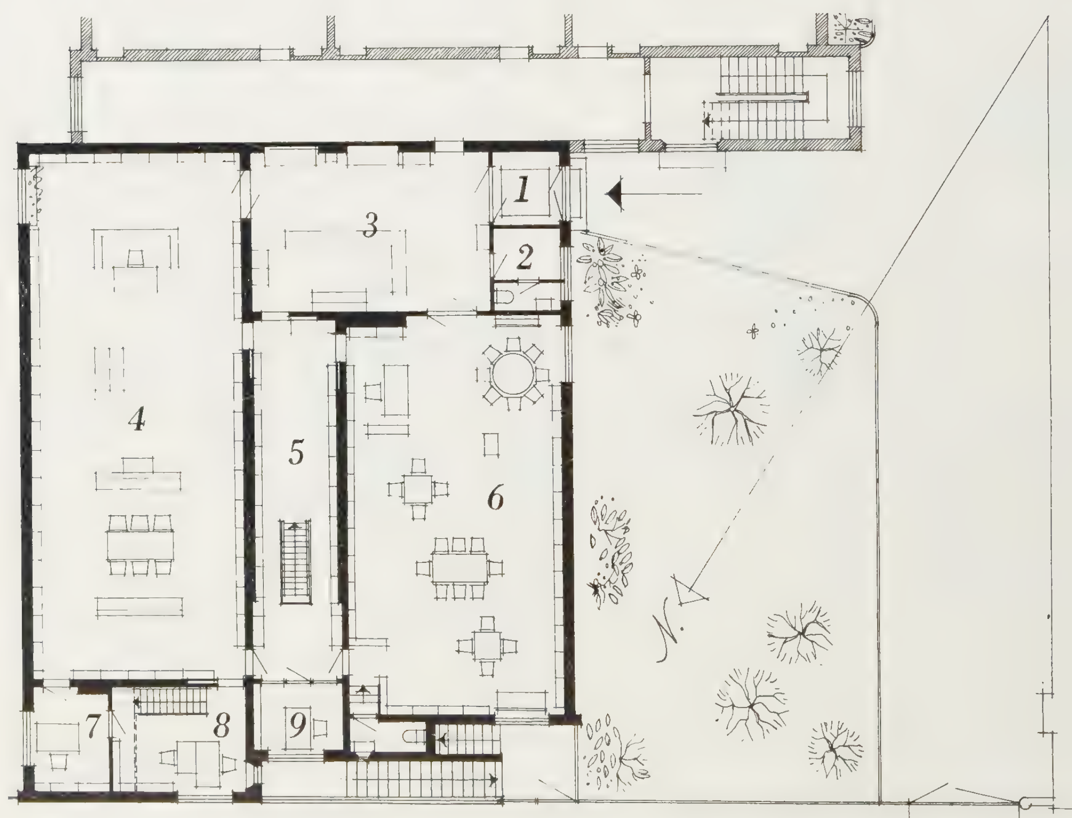
Hus for ingeniør Ejnar Foss ved Vilvordevej 1936, ikke opført. Plan og façader 1 : 250

Kommunbibliotek ved Ellebjerg sko-len, opført 1954–1955, sammen me[d] Aage Müller

Façade mod P. Knudsens Gad[e]

1. *Vindfang*
2. *Garderobe*
3. *Skranke*
4. *Bibliotek*
5. *Nærmagasin*
6. *Børnebibliotek*
7. *Bibliotekar*
8. *Kontor*
9. *Børnebibliotek[ar]*

Plan 1:250

Ellebjerg skolen ved P. Knudsens Gade, 1946–1949, sammen med Aage Müller

Konkurrenceprojekt til bebyggelse ved Langebro, 1941, sammen med Aage Müller

kvarter, for størstedelens vedkommende for Socialt Boligbyggeri. Hans sidste boligbyggeri er kommunens boliger for aldersrentenydere ved P. Knudsens Gade, et smukt og stilfærdigt fagdelt hus med røde og gule skifter. Af forretningshuse er der grund til at nævne det fine hus for Jernindustrien på Nørrevold, et smukt eksempel på engelsk Georgian-arkitektur, gennemarbejdet indtil den mindste detalje, med fornem skiltning af Gunnar Biilmann Petersen og møbler af Mogens Koch. Der er også grund til at omtale Vesterport, som han byggede sammen med Ole Falkentorp. Det var, da det blev bygget, banebrydende i sin konstruktion og i sine former. Det er interessant, at nøjagtig samme konstruktion nu er anvendt i Mies v. d. Rohes seneste hus, Seagram building på Park Avenue i New York. Seagram bygningen har samme fremspringende skeletkonstruktion, der er indklædt med bronceplader, og samme smalle fagdeling som Vesterport. Der forekommer mig at være flere svagheder ved Vesterport, bl. a. den symmetriske opbygning på midten, men i forhold til alt det roderi, der er kommet efter i de følgende år, hævder dette hus sig stærkt blandt Banegårdsterrænets huse.

Et af Baumanns bedste arbejder er den skole, han i 1947 har bygget for Københavns kommune. Det er en af de sidste skoler, inden man begynder at lægge klasserne ned på jorden i een etage. Han har i dette store hus eksperimenteret videre med de virkninger af mure og gavle og ensidige tage, som også findes i projekterne til de ovennævnte rigmandshuse. Særlig det lille kommunebibliotek, der er sammenbygget med skolen, er en fin studie over disse virkninger. Også i projektet til en kommunal administrationsbygning ved Langebro eksperimentere han med lignende virkninger. I disse sidstnævnte arbejder syne jeg, hans kunstneriske særpræg viser sig stærkest.

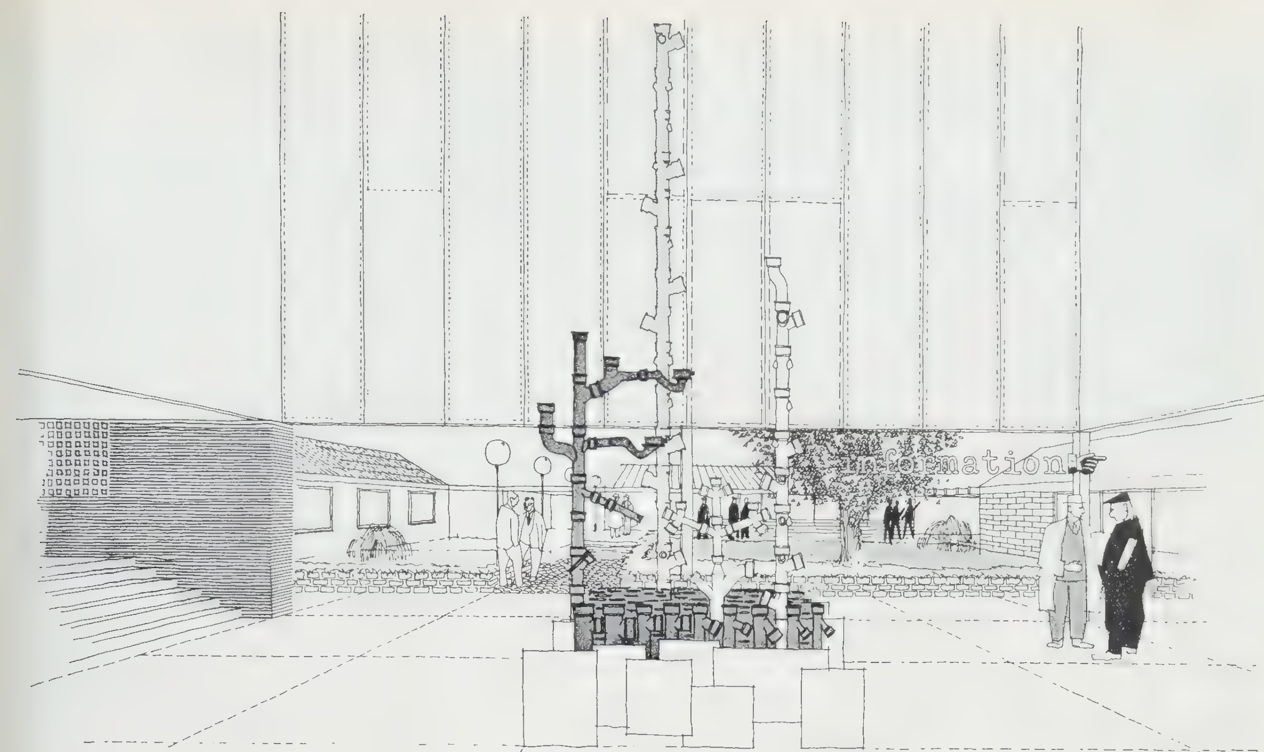
Det ligger nær at sammenligne Baumanns betyd ning med Ivar Bentsens. Han har måske ikke de kunstneriske originalitet, som prægede Bentsen. Me han har i langt højere grad end Ivar Bentsen en re linie og en klar overbevisning i sine arbejder. Og ha har i langt højere grad end Bentsen formået at gør Klints idealer kendt og beundrede. Han er en stær og markant personlighed i vor arkitektur, og han arbejder vil bevare deres plads i dansk arkitektur turhistorie.

Kay Fiske

Arbejder af Povl Baumann, gengivet i Arkitekten

„Svastika", M. 5-1927. Ryparken og Lundevænget (sm. m. Kar Larsen, Edv. Heiberg, Frederik Wagner) M. 1-1936. Vibevænge (sm. m. L. Hygom), M. 6/7-1936. Grønnegården (sm. m. L Hygom), M. 6/7-1936. Ved Classenshave (sm. m. Carl Petersen Ole Falkentorp, Peter Nielsen), M. 6/7-1936. Storgården (sm. m Knud Hansen), M. 6/7-1936. Storgården, M. 4-1939. Bygning for Industrifagene og Jern- og Metalindustriens Sammenslutning M. 8-1940. Murerarbejdets Æstetik, M. 1-1944. Villa på Carolin Amalievej, M. 7-1944. A/S Jernkontoret, M. 1-1944. Linoleums huset, M. 1-1944. Storgården (sm. m. Knud Hansen), M. 1-1944

Rækkehuse v. Hulgårdsvej, U. 27-1928. Badehotel i Klampen borg, U. 32-1928. Karré, V. Kirkegårdsvej, U. 36-1928. Karré v Enghavevej, U. 39-1928. Fuglevænget, U. 5-1929. Fuglevænge II, U. 25-1929. Vesterport (sm. m. Ole Falkentorp), U. 29-193 Linoleumshuset, U. 52-1930. Vesterport (sm. m. Ole Falkentorp U. 36-1931. Kommunal Beboelsesbygning Aaboulevarden 8 U. 28–1932. Nordre Vænge, U. 45-1936. Vinkelgården (sm. m Knud Hansen), U. 5-1937. Bygning for Metalindustrien og Jern industrien, U. 12-1938. Klokkergården, (sm. m. Knud Hanse U. 36-1938. „Ved Skolen", U. 25-1940. Klerkegården (sm. m Aage Müller), U. 14-1942.

Udstillingen Huset i Haven

Siden Akademisk Arkitektforening afholdt den første store bygge- og boligudstilling i Forum i 1929, har arkitekterne gennemsnitlig hvert 10. år afholdt en sådan udstilling. Formålet med disse udstillinger har været med passende mellemrum at gøre status over udviklingen indenfor byggeriet i den forud liggende periode og at pege på de muligheder, fremtiden indebærer.

I april 1959 vil Danske Arkitekters Landsforbund påny afholde en stor udstilling i Forum, det sker i samarbejde med dagbladet Politiken. Emnet bliver denne gang det mest populære indenfor boligbyggeriet: *Huset i Haven*. Interessen for énfamiliehuset har næppe nogensinde været større end i øjeblikket. Eget hus med have har ganske vist altid været en boligform, som mange familier drømte om, men det er først i den sidste snes år, at dette mål er nået for større kredse af befolkningen. Statslånsordningen har muliggjort, at selv familier med beskedne indtægter har kunnet bygge eget hus. Samtidig har den tekniske udvikling indenfor byggeriet skabt helt nye muligheder for det lille hus' konstruktion og indretning, muligheder som arkitekterne har forstået at udnytte, og som har skabt nye hustyper, hvilket igen har stimuleret større befolkningskredses interesse for *Huset i Haven*.

Selv om den hidtidige form for statslån til énfamiliehuse med den nye byggestøttelovs vedtagelse vil blive afløst af andre former for finansiering, vil interessen for eget hus næppe aftage. Snarere vil de forventede stigninger i huslejeniveauet virke stimulerende på denne interesse. Den almindelige fremgang i levestandarden, som har kunnet konstateres i de senere år, og som uden tvivl vil fortsætte, vil endvidere medføre, at der i fremtiden vil blive stillet stadig større krav til boligens kvalitet, med hensyn til såvel indretning som udstyr.

Arkitektforbundet vil med den nu planlagte udstilling søge at gøre status på énfamiliehusets område.

For at vise udviklingen på det individuelle énfamiliehus' område i de sidste 10 år og derigennem anskueliggøre, hvor langt vi er nået i dag, vil arkitektforbundet indbyde sine medlemmer til at vise deres bedst opførte huse. Denne revue over det bedste danske énfamiliehusbyggeri vil blive gennemført på en sådan måde, at emnet bliver levende og fængslende også for den almindelige udstillingsgæst. I tilslutning hertil vil der blive opført et énfamiliehus, som viser, hvilke resultater der kan opnås, når kravet om kvalitet – såvel æstetisk som teknisk – sættes i højsædet. I et teoretisk eksempel vil man vise de muligheder, som de nye materialer og tekniske installationer frembyder.

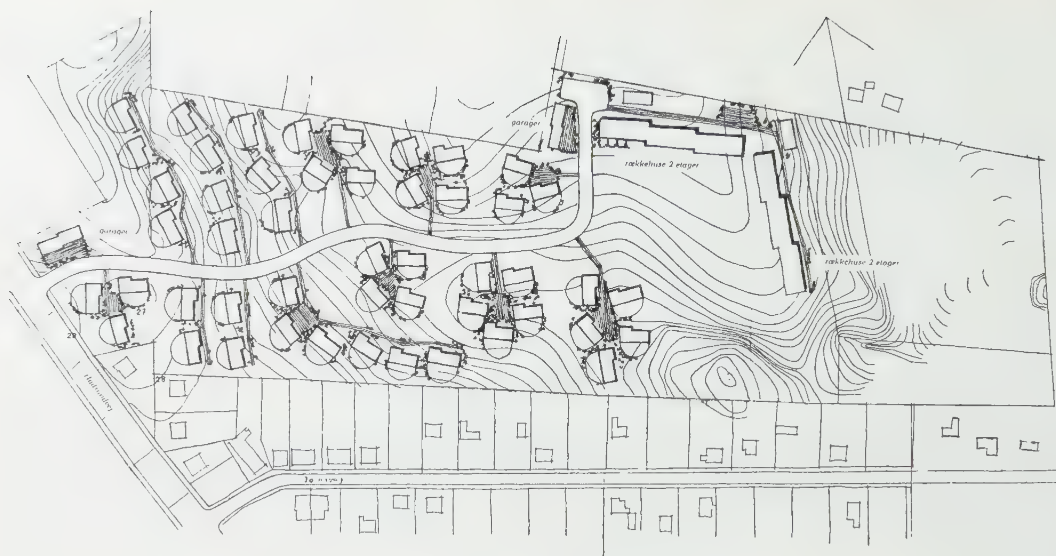
Særlig interesse vil der knytte sig til de to typehuse, der opføres som et resultat af de meget omfattende undersøgelser, som et udvalg indenfor arkitektforbundet har gennemført vedrørende mulighederne for en typisering af det mere beskedne énfamiliehus.

Ved de opførte huse vil der blive anlagt haveanlæg, som viser samspillet mellem hus og have.

Et stort afsnit af udstillingen vil præsentere alle de mest moderne byggematerialer, herunder installationer, isolering, opvarmning etc. Et andet afsnit af udstillingen vil omfatte énfamiliehusets indretning: teknisk udstyr, køkken, møbler, belysning m. m.

Blandt udstillingens øvrige emner kan nævnes det allermindste hus i haven: kolonihavehuset, hvis problemer og muligheder for første gang vil blive behandlet på en bygge- og boligudstilling.

Erik Herløv og Tormod Olesen er udstillingens arkitekter, Bent Røgind er dens generalsekretær.

Charlottehøj, Aalborg

Arkitekter: Torben Stokholm, M.A.A. *og Willy Hyldig*
Medarbejder på tegnestuen arkitekt Willy Christensen, M.A.A.

Større, samlede bebyggelser af énfamiliehuse er ofte ensformige og uden særpræg. Det er forsøgene på at undgå risikoen for monotoni, der i de senere år har stimuleret interessen for klyngehuse.

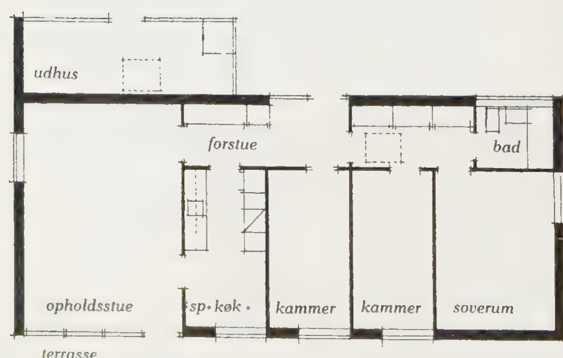
I denne bebyggelse, som Torben Stokholm og Willy Hyldig har projekteret for et boligselskab i Aalborg, er klyngehusmotivet anvendt på en del af bebyggelsen, og det kuperede terræn har yderligere motiveret en uskematisk planlægning. De 49 huse er så vidt muligt placeret parallelt med terrænkurverne, og det har for en del af husene været foreneligt med en tættere gruppering. 30 rækkehuse i 2 etager skærmer en sænkning, der er lagt ud som fælles friareal.

Selvom bebyggelsen hist og her virker tilfældigt formet, når man bevæger sig ad de lokale adgangsstier, er de klart karakteriserede miljøer dog de overvejende. Man føler sig overbevist om, at der i dette værdifulde eksperiment ligger muligheder for en videre udvikling af nye former for bebyggelsesplaner.

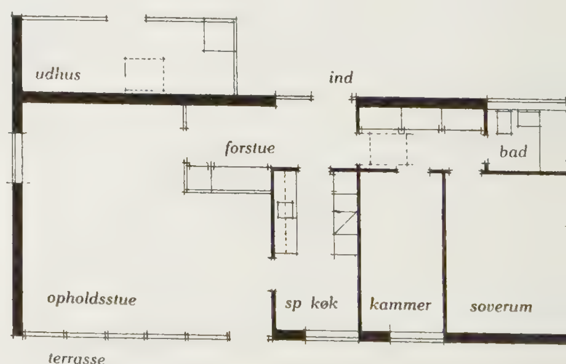
Husene er upretentiøse typer, velproportionerede velplanlagte. De er meget rummelige og med stora tede møbleringsmuligheder. Selvom man tager d nordjyske prisniveau i betragtning virker det ove raskende, at håndværkerudgifterne kun har været c 320 kr. pr. etagemeter.

I etplanshusene er materialer og byggemetoder tr ditionelle. De er opført af gule mursten, tækket m grå bølgeeternit. Husene er enkle i udformningen m veludstyrede med garderobeskabe, elkomfur, fliser c badekar. Bebyggelsen er tilsluttet fælles varmecentr og fælles vaskeri.

Der er altså ikke tale om skrabet byggeri. Forklari gen på de lave byggepriser må sikkert søges i bygg riets planlægning og idé. Håndværkerne har fået still en opgave, der var enkel og overskuelig og som skul løses med kendte metoder. Risikomomentet har vær begrænset til et minimum, og det vil altid påvirke pr sen i gunstig retning. *Skriv*

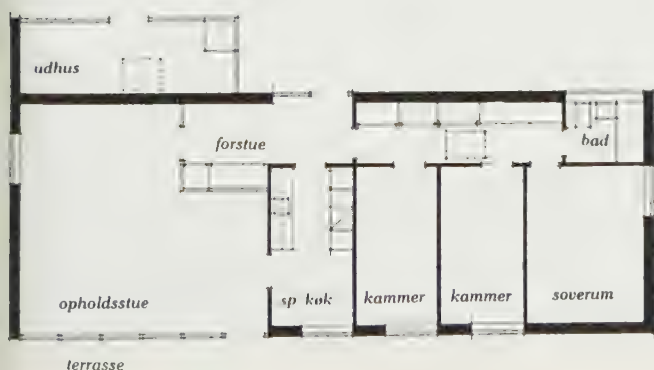
Type med lille opholdsstue og 3 soverum

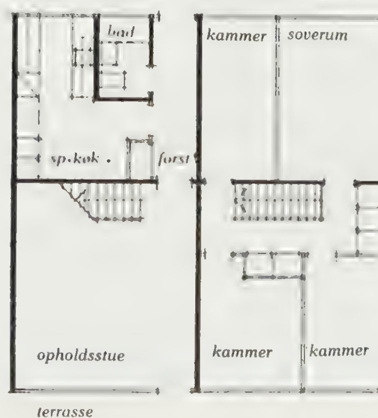
Type med stor opholdsstue og 2 soverum

Husene er samlet i klynger, der er trukket lidt tilbage fra den centrale boligvej. Den ensformighed, der ofte præger samlede bebyggelser af énfamiliehuse, er helt undgået

Alle planer er i mål 1:200

Type med stor opholdsstue og 3 soverum

Type i 2-etagers rækkehus

Charlottehøj. Man aner den beplantning omkring terrassen, der i løbet af et par år helt vil skærme mod indblik

Ved husene, der er grupperet i klynger, opstår der beskyttede haverum, hvor den gamle beplantning bidrager til den maleriske virkning

Sovesteds-stalde

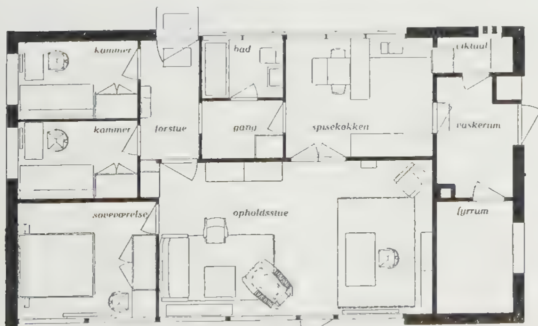
I Dansk Kunsthåndværk har Bent Salicath skrevet en lang og meget omfattende anmeldelse af udstillingen i Søllerød Krat.

Et enkelt afsnit med overskriften „Sovesteds-stalde eller aktive rum" synes at være rettet mod synspunkter, der ved et par lejligheder har været gjort gældende her i bladet. Vi citerer derfor hele afsnittet:

„Der er ved enkelte af husene, som har adskilt soverumsafdeling og et opholdsareal for sig, blevet fremhævet det klare i opfattelsen af at foretage en sådan adskillelse imellem disse to funktioner. Det er efter min opfattelse fuldstændig forkert. Hvor dejligt det end kan være at lægge sig til ro i et ikke tidligere på dagen benyttet rum, så forudsætter tilfredsstillelsen af dette behov et socialniveau, hvor man har så udstrakte agre i areal og en så givtig indkomst, at man har råd til at gennemføre et sådant markskifte imellem døgnets timer. Men har man ikke det, vil respekten for de kølige soverum kun føre til en overbefolkning på et for snævert boligareal i dagens lyse timer, når det drejer sig om en familie. Betragtningen hører til, før 8-timers arbejdsdagen blev opnået, og før fritiden er blevet en belastende faktor i boligens udformning. Hvis det i boligplanen er lykkedes at få en fornuftig anbringelse af sengestederne med de hårde madrasser, som nutidens sundhedsapostle kræver, så er det ikke søvnens tilstand, men fritidens aktivitet og afkobling og de forskellige alderstrins lange samvær i boligen med alle de muligheder og de konflikter, dette rummer, der er et hovedproblem i planlægningen af familieboligen. Lad os derfor afskrive denne fjerne snak om den klart adskilte soveafdeling som en eentydig funktion, den er forældet som Kiplings sang om Mandalay, den hører en anden tidsepoke til eller et så velstående socialt niveau, som har råd til at holde disse pladskrævende sovestalde intakte i dagtimerne.

Arbejdstidens forkortelse har gjort hjemmelivet og fritidslivet demokratisk. I den jævne mands familiebolig kræver *dagen* en stadig større prioritet."

Trods den påståede aktualitet i betragtningen, og den tilsyneladende praktiske begrundelse, er der noget verdensfjernt teoritiserende ved dette afsnit.

Typeplan fra udstillingen Søllerød Krat

Den jævne mands bolig har altid været lille – men den er blevet større. Familien i den lille bolig har altid måttet anvende opholdsstuen som soverum, men har ønsket en større og mere differentieret bolig. Hævningen af levestandarden har heldigvis også betydet bedre boliger. De er både blevet større og bedre udstyret. Det boligpolitiske mål må være stadig større boliger for „den jævne mand". Forhåbentlig går ikke hele levestandardøgningen til fjernsyn og biler.

Målsætningen for boligens udformning må være i overensstemmelse med de familiepolitiske mål.

Alle er vist enige om, at den øgede fritid ikke må medføre yderligere splittelse af familien. Børnene og de unge skal ikke stavnsbindes til hjemmet. Det er værdifuldt at de mødes med andre unge i klubber og foreninger. Men de må også have mulighed for at dyrke fællesskabet med kammeraterne i hjemmet, og de skal gøre det af egen lyst. Børnenes og de unges selskabelighed hjemme kan kun foregå ét sted, nemlig i opholdsafdelingen. Og alle forældre ved, at børnene helst er fri for forældrenes direkte deltagelse. Forældrene må altså have et sted at være ved disse lejligheder, og det må blive i et fornuftigt indrettet og isoleret beliggende soveværelse, hvor de kan sidde med deres læsning og håndarbejde. Når forældrene har venner på besøg, betragter man det jo som en selvfølge, at børnene kan passe egne sysler i kamrene. Den typiske bolig må kunne deles i to afdelinger – én for fællesskabet og en for individuel udfoldelse. I den specielt udformede bolig er man naturligvis friere stillet. De undersøgelser D.A.L.'s typehusudvalg er i gang med, synes at vise, at en sådan planløsning er mulig indenfor et bruttoareal på 85–90 m². Er det utopi at sætte denne størrelse som målet for en minimumsfamiliebolig?

Salicaths betragtninger er uklare – selv når man befrier dem for markskifte, Mandalay og sovestedstalde. Hvis han mener, at forældresoveværelset i direkte og utvungen forbindelse med opholdsstuen er en acceptabel eller ligefrem ønskelig typeløsning, er vi bunduenige. Glem heller ikke, at denne løsning næsten altid medfører, at forældrene må passere opholdsstuen for at komme til bad og W.C. Desuden udelukker man, at det store soveværelse anvendes som børneværelse, hvilket kan være rimeligt for familier med tre børn og derover. ***Skriver***

Betonstøbning om vinteren

P. Nerenst, E. Rastrup og G. M. Idorn: Betonstøbning om vinteren.

SBI-anvisning nr. 17. 2. reviderede udgave. København 1958. 92 s. A 5. Ill. Kr. 8,–.

Den 2. reviderede udgave af SBI-anvisning 17 „Betonstøbning om Vinteren" følger i hovedtrækkene førsteudgaven, men visse ændringer er foretaget. Bl. a. angives en ændret sammensætning for beton til vinterstøbning og det ikke specielt betonteknologiske stof er udeladt i denne udgave og vil blive bragt i en kommende anvisning om vinterbyggeri omfattende også

andre materialer, vinterbyggemateriel, arbejdspladsproblemer m. v.

Anvisning 17 henvender sig især til de teknikere, der er beskæftiget med beton- og jernbetonbyggeri, og teksten er opdelt i tre dele, en teoretisk del, diagrammerne og en praktisk vejledning. Diagrammerne og den praktiske vejledning er direkte anvendelige ved tilrettelægning af beton- og jernbetonstøbning, og der er gjort meget for at forklare fremstillingen, således at den praktiserende let og hurtigt skulle kunne få tilstrækkeligt nøjagtige svar på de fleste spørgsmål, der kan opstå ved betonstøbning om vinteren. Hvor meget er presenninger, halmmåtter og andre anvendte isolationsmaterialer værd? – Hvor længe skal isolationen ligge på plader, vægge, søjler, bjælker? Hvad forskel gør det, om man bruger Rapid-, Record- eller Superrapid-cement o.s.v.?

Det teoretiske afsnit beskriver, hvad det egentlig er, der sker, dels når jord fryser, dels når frisk beton fryser, og denne forklaring giver en god baggrund for forståelsen og den rigtige brug af de praktiske anvisninger.

Ravenna-mosaik

Mosaiken von Ravenna af Anna Maria Cetto. Serien Orbis Pictus bd. 15 Hallwag, Bern, 48 sider, 19 farvetryk, format 19×12 cm. Pris 7,00 kr. Tilsendt fra Arnold Busck's boghandel.

Denne lille og tiltalende bog om mosaikkerne i Ravenna indeholder en kort oversigt over byens enestående seværdigheder.

Betydningen af Galla Placidia's mausoleum der udefra forekommer så uanseeligt, understreges. Rummets poesi udtrykkes fint: – „fra de 16 smalle muråbningers alabasterskiver flyder det honninggulfarvede lys kun sparsomt ind i rummet. Disse mosaikker kræver et flakkende lys fra olielamper, i hvis skær den mørkeblå grund udvider sig som nattehimlen i det uendelige, medens det nære lyser fra tusinder og atter tusinder grønne, forgyldte, hvide og lyseblå sten i et blinkend spil".

Illustrationerne er i bogen i flerfarvetryk

I den efterfølgende beskrivelse af kirkerne savn man dog gengivelser af de interessante grundplane

De 19 farvesider, der næsten alle viser billedudsni ledsages på modstående sider af korte karakteristike der også omhandler forbindelsen mellem kompositic og indhold, og her er mange morsomme iagttagelse som De kan glæde Dem til at få del i.

Flere af farvegengivelserne viser tydeligt teknikke mindste detailler, og har man en god lup, vil ma kunne iagttage variationerne i mosaikstifternes stø relse og en rigdom af farvenuancer. *D*

Tilbudsberegning

„Prisdannelsen inden for byggeriet". Rapport fra konsulen firmaet T. Bak-Jensen ved Bjarke Fog, dr. polit. Hån værksrådets forlag 1958. 135 s. Pris kr. 19,50.

Rapporten, som er muliggjort ved en bevilling fr Boligministeriets produktivitetsfondsudvalg, gennem går de forskellige faktorer, som har indflydelse på e håndværksmesters tilbudsudregning.

Arbejdsformen har været indsamling af oplysninge ved direkte henvendelse til 68 forskellige håndværk mestre i København og nærmeste omegn, idet ma har bedt hvert laug inden for byggefagene om a udpege 10 mestre, som samtidig er tilsikret anonymite

Rapporten har særlig interesse for arkitekter ve den kritik, som fremføres mod udbudsmaterialets b skaffenhed, idet rapporten hævder, at tegninger c arbejdsbeskrivelser ofte er ufuldstændige, urigtige c indeholder krav, som ikke kan overholdes.

Det er beklageligt, at Håndværksrådet ikke ha fundet anledning til at gå ind i et samarbejde me andre repræsentanter inden for byggeriet som f. ek et af de store boligselskaber, enkelte større arkitek eller ingeniørvirksomheder, Boligministeriet eller Sta tens Byggeforskningsinstitut.

Det grundlæggende materiale kunne derved vær blevet forøget og forbedret, og rapporten kunne hav fået en mere objektiv karakter. Forfatterne er do klar over denne skævhed og understreger i et bilag at problemerne først og fremmest er belyst fra hånd værkerside.

Man kan altså konstatere, at dette er håndværks mestrenes mening i al almindelighed om udbuds materialets beskaffenhed – og dog må man også he tage forbehold, idet rapportens forfattere meget ærlig konstaterer, at der er grund til at antage, at de 6 adspurgte håndværksmestre ikke udgør et repræsen tativt udsnit af byggehåndværkets mestre.

Da rapporten bygger på anonyme, lidet objektiv oplysninger, og da det benyttede materiale er re lille, må man se med forbehold på det fremlagt materiale, som ikke kan betragtes som ufejlbarlig Rapportens titel er misvisende. En titel som „Hånd værksmesterens tilbudsberegning" havde dækket bedr over indholdet end den nuværende titel „Prisdan

nelsen inden for byggeriet", som kræver undersøgelser på langt flere områder.

Trods disse fejl giver rapporten et godt indblik i de vanskeligheder håndværksmestrene har at slås med, når de skal afgive en pris. Som det første hovedpunkt i rapportens generelle konklusioner nævnes, at prisdannelsen er meget stærkt påvirket af variationer i byggerytmen. Det samme har igennem mange år været fremført i redaktionelle ledere i dette blad og i andre fagtidskrifter. Det vigtigste for en fast prisdannelse er en fast byggerytme.

Der er grund til at håbe, at rapporten kan give anledning til en omfattende faglig diskussion, og at resultatet kan blive et snævert samarbejde mellem et stort antal repræsentanter for det praktiske byggeri med det formål ad samarbejdets positive vej at finde midler og metoder, hvormed byggeriets prisdannelse kan analyseres og bringes under kontrol. *a.*

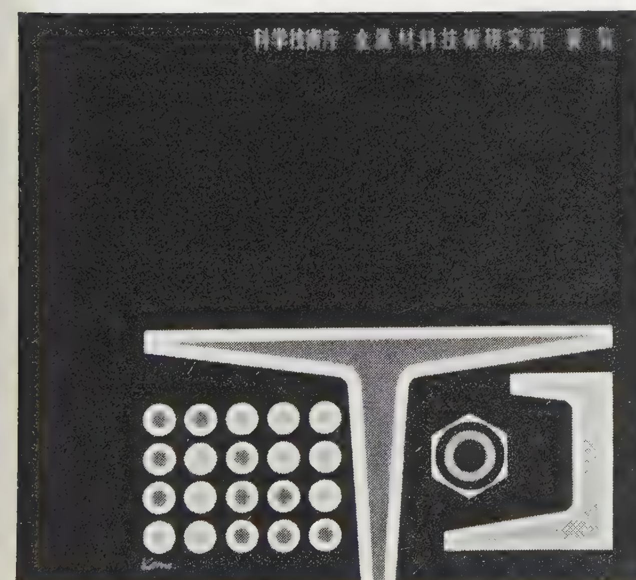
Grafisk årbog

Graphis annual 58/59. Redigeret af Walter Herdeg. Amstutz & Herdeg, Graphis Press, Zürich, 1958. 203 sider, 782 illustrationer, heraf 75 i farve. Pris 90.– kr. Tilsendt fra Victor Schrøders Bladimport.

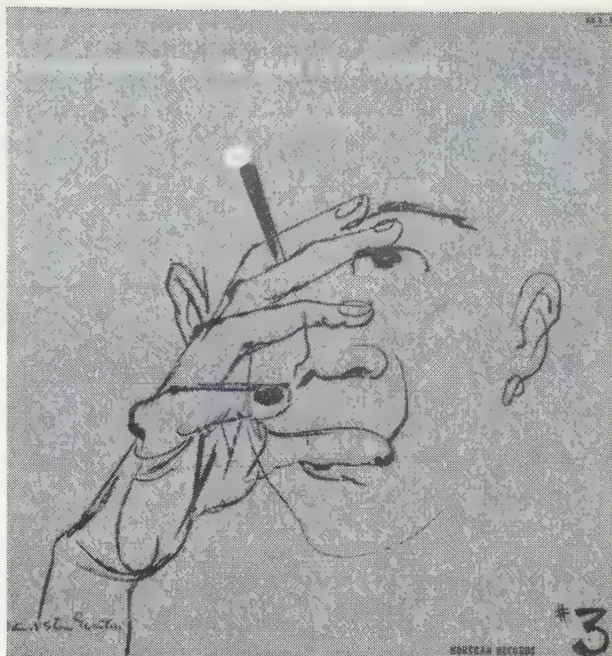
Den grafiske kultur, samspillet mellem tegning og typografi, er meget høj i Schweiz. Det letkøbte og smarte findes næsten ikke. Trykteknisk er de suveræne i det lille bjergland. Selvfølgelig må en årbog med grafiske arbejder udsendes af schweizere, og man indrømmer dem gerne en betydelig plads til at vise egne arbejder.

Arbejder fra 23 lande er samlet i 14 grupper, hvoraf de væsentligste er annoncer, bogomslag, tidsskriftomslag og plakater.

Danmark er kun repræsenteret med et par eksempler. Selvfølgelig vil det være muligt at finde betydeligt flere af den gennemsnitskvalitet, der præger bogen. Men det svarer nok ganske godt til den beskedne

Bogomslag i grønt og rødt på sort bund. Yusaku Kamekura, Japan

Omslag til grammofonplade. David Martin Stone, U.S.A.

plads vi indtager i det internationale selskab. Der ofres beklageligt lidt på grafiske arbejder i Danmark.

Det er de tegnede ting, der dominerer. Og selvom langt de fleste af bogens illustrationer er sort-hvide reproduktioner i stærkt formindskede udgaver af originalerne, ser man dog tydeligt, hvor meget arbejde og omhu, der lægges i udformningen af tryksager. I USA, med de store oplag, er økonomien uden betydning. Det er kun kvaliteten og effekten, der tæller. Humor synes at være dagens løsen i amerikansk avertering. Bemærkelsesværdigt er det at se så mange eksempler, der er medtaget fra Polen og Japan. Polen har fremragende tegnere, som i den socialrealistiske periode fik lov at arbejde friere end de fleste andre kunstnere, med det resultat, at de i dag er helt på højde med illustratorer i Vesteuropa.

De japanske eksempler viser en klarhed og styrke, som kunstnerisk placerer dem meget højt.

Fra schweiziske tidsskrifter ved man, at næsten al avertering i Schweiz er udformet med bistand af erfarne grafikere. For alle, der interesserer sig for merkantil grafik er Graphis annual en underholdende og opbyggelig bog. For vore mange annoncører burde den være en stimulans til bedre udformede annoncer. For grafikere er den uundværlig. ***graf***

Akustisk planlægning

Ove Brandt: Akustisk planering. Byggmästarens Förlag, Stockholm 1958. 266 sider, ill. Pris indb. sv. kr. 18.–.

Alle anerkender, at man allerede på projekteringsstadiet må tage hensyn til løsningen af de akustiske problemer. Og de findes i ethvert byggeri. Når det alligevel sjældent sker, kan det skyldes mangel på lettilgængelig litteratur om emnet. Dette savn må være afhjulpet med det svenske byggeforskningsinstituts nye bog om akustisk planlægning.

Det er en håndbog, der henvender sig til ingeniører

og arkitekter, der ikke er eksperter på området. For at stoffet ikke for hurtigt skal blive forældet behandles både de teoretiske og praktiske problemer. Derved bliver det forøvrigt også en fortræffelig lærebog for de tekniske skoler og højere læreanstalter.

Stoffet er delt i emnerne: akustisk materiallære, lydisolering, rumakustik, planlægning samt mindskning af støj. I alle afsnit gives principielle eksempler med råd og anvisninger på egnede løsninger. Derimod findes der ikke konkrete løsninger på aktuelle opgaver – dertil udvikles byggemetoderne for hastigt.

Iøvrigt omfatter akustikken ikke alene tekniske spørgsmål, men influeres også i høj grad af psykologiske og fysiologiske faktorer. Det gør det vanskeligt at give entydige løsninger på visse afgrænsede opgaver.

Bogen er forsynet med en omfattende litteraturliste. Den typografiske tilrettelægning er smukkere end sædvanligt i bøger af den art.

Vægdekoration i Baltica

I Assurance-compagniet Baltica's nye kontorbygning i København har maleren Aagaard Andersen dekoreret en væg i den mindste af gårdene. Med sans for det fængslende, der ligger i det let magiske, har han skabt en morsom ting af stor dekorativ virkning.

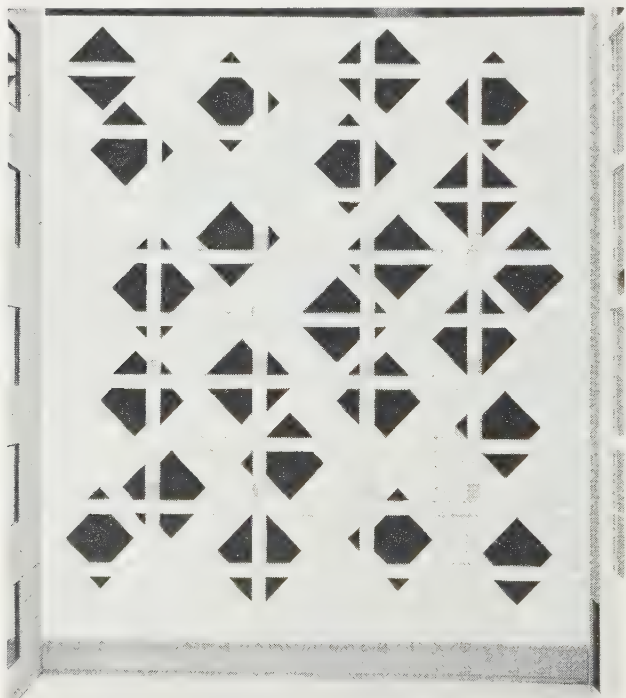
Det er ikke muligt at få et helhedsbillede af det originale kunstværk. Billedet her er et modelfotografi, der imidlertid giver en fuldkommen illusion.

Relieffet er 14 m bredt og 16 m højt. Det er udført i sorte aluminiumsplader ophængt 10 cm fra den hvide mur. Omkring de enkelte former ses på muren et farvet refleksklys, rødt, gult eller blåt.

Relieffet består af 23 kvadrater, der er anbragt på spidsen. Disse kvadrater er alle gennemskåret af vandrette og lodrette fuger i pudsen, der svarer til konstruktionen i de øvrige bygninger. Spredningen a stykkerne har gjort hvert enkelt af de oprindeligt er kvadrater til nye figurer.

Der er således søgt skabt en stor variation af e ensartet geometrisk materiale. Det svarer til en plant der har et geometrisk princip, men som på grund a omgivelsernes indflydelse får sin specielle form.

Farvepletterne på væggen er opstået ved en tilbage kastning af det lys, der har ramt pladernes farved bagsider. Hvor disse f. eks. er røde kastes kun det rød af dagslysets farver over på væggen.

Model af Aagaard Andersens dekoration i forsikringsselskabet Balticas gård

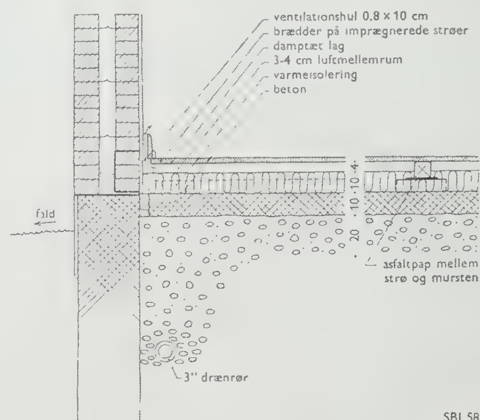

Fig. 7. Uopvarmet trægulv uden eller med ikke særlig effektiv ventilation.

På figuren er luftrummet mellem varmeisoleringen og gulvbræddernes underside ventileret. Gulvet er derfor opklodset så meget, at dette fri mellemrum bliver 3-4 cm. Ventilationen sker gennem huller bag fodpanelerne langs yder- og indervæg. Mellemrummet må ikke ventileres direkte til det fri, da trægulvet så bliver koldt og dermed fugtigt.

Der må lægges et damptæt lag lige under brædderne over strøerne, se nærmere herom side 13.

Hvis varmeisoleringsmaterialet er kapillarsugende eller ikke tåler fugt, må der indskydes et damptæt lag under varmeisoleringen. Hvadenten gulvet ventileres eller ej, skal strøerne imprægneres og lægges på ikke kapillarsugende opklodsninger eller mursten med asfaltpap over.

15

En side i SBI-anvisning nr. 40

Gulve direkte på jord

Poul Becher og Harry W. Petersen: Gulve direkte på jord SBI anvisning nr. 40. København 1958. 20 sider, ill. Kr. 4,-

De mange kælderløse eenfamiliehuse, der er bygge i de senere år, har næppe alle været helt forsvarlig konstruerede. Det lyder besnærende enkelt at kunn bygge gulvet direkte på jorden. Triste erfaringer viser at det er nødvendigt at handle med omtanke.

Specielt i Sverige har man forsket de fugtproblemer der melder sig ved kælderløse huse. På grundlag a denne forskning, og sammenholdt med erfaringer fr de øvrige nordiske lande, har Statens Byggeforsknings institut ladet udarbejde denne overordentlig nyttig anvisning. Den er kort og fyndig. Foruden den principielle anvisning på udførelsen af denne type gulv indeholder anvisningen en række konstruktionseksempler beskrevet i tekst og tegninger.

En af Odd Brochmann's fine illustrationer, her i ca. 1/2 størrelse

By og bolig

Odd Brochmann: By og bolig. Oslo Byes Vels boligundersøkelser, nr. 1. J. W. Cappelens forlag, Oslo 1958. 124 sider, illustreret.

Dette er det sidste af tre bind om Oslo's boligforhold. Det første, kaldet bind 2, udkom i 1948. Det var selve boligundersøgelsen, der blev publiceret under titlen „Mennesker og Boliger". Odd Brochmann var hovedforfatteren. Bind 3, der udkom det følgende år var en ren teknisk redegørelse om varmeisolation.

By og bolig er en beretning om boligkulturens udvikling i Oslo. I virkeligheden er det en sociologisk studie, men skrevet uden videnskabelige prætentioner. Næppe andre end Odd Brochmann kan gøre det med så stort held. Han ejer evnen til at placere tingene i sammenhæng, og har dertil en eminent evne til at beskrive en situation.

Hvem andre kunne skrive Oslo's historie fra Harderåds tid til i dag på 120 sider. Han gør det ved hjælp af situationsbilleder fra Gamlebyens middelalderboliger, fra en håndværkergård i forrige århundrede, fra Oslo's første villakvarter, fra arbejderboliger og rigmandshjem o.s.v.

Fængslende læsning er det blevet, og særdeles lærerigt. Enhver med blot den mindste interesse for Oslo må læse denne bog.

Odd Brochmann har selv illustreret og tilrettelagt bogen – så det kunne ikke have været i bedre hænder.

s.

Vand i haven

Paulhans Peters/Ludwig Roemer: Wasserbecken im Garten. Callwey, München 1958. 88 sider, ill. Pris 12.50 DM.

Callwey har med held i bogform behandlet en lang række af byggeriets sidetemaer. Og nu er man altså nået til havebassiner.

Ordet har efterhånden fået en ilde klang her i landet. De mange triste drukneulykker maner i hvert fald til omtanke ved anlægningen af havebassiner. Enten må man ved selve udformningen eller ved passende sikkerhedsforanstaltninger hindre enhver mulighed for ulykker – eller lade planen falde.

Et vandspejl i haven byder imidlertid på så mange æstetiske muligheder, at det ville være urimeligt ikke at regne med denne havearkitektoniske detalje.

Den foreliggende bog viser storartede eksempler, der spænder fra det lille fuglebad til det luxuøse svømmebassin. Billedmaterialet er smukt og inspirerende. Bogens nytteværdi forøges ved et indledende afsnit om konstruktionsprincipper og detaljer. Den er absolut værdig at anbefale.

tt

Énfamiliehuse af i dag

Svend Erik Møller og Helge Nissen: Enfamiliehuset af idag. 3. samling. Høst og Søns forlag, København 1958. 142 sider, ill. Pris kr. 19.50.

Markedet for énfamiliehuslitteratur synes umætteligt. Det er drømmen om eget hus, der til stadighed skal næres. Denne bog er tilrettelagt efter samme linjer som de to tidligere i samlingen. Der har ikke været øvet nogen særlig hård kritik overfor materialet. De bedste af husene er gengangere fra andre publikationer. Enkelte har man set så ofte, at det er ved at være pinligt.

Indledningen er kort og ikke meget sigende. Teksterne til de enkelte huse er uinteressante. Men iøvrigt er det et nydeligt rutinearbejde, der næppe er uden interesse for lægfolk.

x

Nyttige småskrifter

Gennem Socialpolitisk Forenings småskrifter har man mulighed for til stadighed at holde sig orienteret om emner, der berører vort fagområde. Selvfølgelig kan vi bygge uden at kende noget til socialpolitik. Men for den, der vil placere sig selv og sit arbejde i et større sammenhæng, er metoden med skyklapper ikke god. Småskrifterne er lettilgængelig læsning og billige. De fås i Socialpolitisk forening, Holbergsgade 23, København K. De 3 seneste skrifter er *Familien og samfundet*, 257 sider, pris 10,75 kr., *Vore skatter og hvad de går til*, 52 sider, pris 3,00 kr., *Socialpolitik og samfundsudvikling*, 36 sider, pris 2,25 kr.

Vandgennemslag

Hjalmar Grenholm: Om vattengenomslag i murade väggar. Chalmers tekniska Högskolas handlingar, nr. 195. Gumperts Förlag, Göteborg, 1958, 172 sider, ill. Pris sv. kr. 16.00.

Den svenske vestkyst er i modsætning til den danske tæt beboet. Selvom det svenske vestkystklima ikke kan kaldes hårdt og ugæstfrit, er bygninger i dette område dog udsat for hårdere vejrpåvirkninger end i den øvrige del af landet. Der findes usædvanlig mange skader fremkaldt af slagregn.

Det er baggrunden for det forskningsarbejde, der nu er resulteret i ovennævnte rapport. Det er en omfattende og omhyggelig undersøgelse, det også for danske teknikere er nyttigt at stifte bekendtskab med. En hovedårsag til ulemperne synes at være dårligt håndværk. Der kræves megen omhu ved opmuringen for at få et absolut vejrsikkert murværk.

Noter

»K.V.E.« Mindelegat

Den 11. februar 1959 uddeles „K.V. E." Mindelegat, stort 500 kr. Det tildeles en mand eller kvinde under 40 år, der indenfor den anvendte kunst har vist sig i besiddelse af særlige formgivende evner, fortrinsvis på de områder, der udgjorde det centrale i Knud V. Engelhardts virke, og dertil således formet, at tingene altid på praktisk måde opfylder deres formål under brug. Under disse områder falder: Gadeinventar (fast og bevægeligt), bohave af enhver art til såvel offentlig som privat brug, værktøj, bogtryk, skrift under alle former og i alle materialer, textil.

Ansøgninger om legatet, hvortil der ikke findes særlig blanket, indsendes tilligemed oplysninger om ansøgerens arbejder til overretssagfører Svend Engelhardts kontor, H. C. Andersens Boulevard 51, senest 1. december 1958.

Michelangelo som arkitekt

Det fortræffelige norske tidsskrift Kunst og Kultur, der udgives af Harry Fett, har netop udsendt et hæfte af særlig interesse for arkitekter. Det optages helt af en artikel skrevet af Christian Norberg-Schultz. Han forsøger at sammenfatte, hvad man for øjeblikket ved om Michelangelos arkitektur. Det er et udpræget arkitekturhistorisk arbejde, der ikke så meget beskæftiger sig med den umiddelbare oplevelse af arkitekturen som dens datering, forskningen af de oprindelige motiver, dens historiske placering o.s.v.

Der er stadig muligheder for forskning og ny erkendelse på disse områder. Man kan stærkt anbefale arkitekturhistorisk interesserede, at anskaffe sig det pågældende hæfte af Kunst og Kultur. Det er 3. hæfte, 1958.

Fritbærende spærfag af træ

$TRÆ_3$ – det er vanskeligt at udtale – er nu udsendt af Træbranchens Oplysningsråd. Denne pjece tager sig af de fritbærende spærfag i nøje fortsættelse af sin forgænger, $TRÆ_2$, og ud fra de samme givne forudsætninger m. h. t. spændvidder, tagfald og konstruktionsprincipper. $TRÆ_3$ indeholder typetegninger til tre forskellige træspærfag med taghældning på henholdsvis 15, 25 og 40° og en underopdeling for spændvidder på 6,0 m og 7,2 m for hver taghældning. Som $TRÆ_2$ fremtræder den i forbilledlig opsætning med styklister, detailtegninger og dimensioneringstabeller for andre spændvidder.

At pjecerne opfylder et behov ses bl. a. derigennem, at det har været nødvendigt at trykke nyt oplag af den første pjece, der nu er trykt i 15.000 eksemplarer, og Træbranchens Oplysningsråd har derfor straks ladet $TRÆ_3$ trykke i samme oplag, og forbereder efter sigende endnu 5000 eksemplarer af hver pjece. Pjecerne vil iøvrigt blive udsendt af Statens Byggeforskningsinstitut til abonnenterne på institutets sædvanlige publikationer. *LF*

Ansigtsløftning

For nogen tid siden fremdrog *Information* et eksempel på, hvor vanskeligt det kan være at beskytte den moderne bygningskunst. Den gamle nyder dog en vis beskyttelse.

Det fremdragne eksempel var Arne Jacobsens bygning for Massey Harris ved Roskildevej. Bygningen blev i 1956 prisbelønnet ved den internationale arkitektbiennale i Sao Paulo.

Direktør Jens Yde fra Nordisk Diesel, der nu ejer bygningen, har forsynet den med et højt reklameskilt. Herom siger han bl. a. til *Information*:

– Personlig synes jeg gevaldig godt om bygningen, som den tager sig ud nu. Takket være skiltene er den løftet, hvor den før kunne virke noget flad. Vi har fjernet hækken og sat lys på, og det har gjort den fri, festlig, flot.

Der er mange, som har sagt til os, at det er et stort fremskridt, og at de er glade for ændringen. For en måneds tid siden fik vi henvendelse fra gruppe arkitektstuderende, der gerne ville ud og se bygningen, og jeg sen et par ingeniører ud med dem og sagde: Lad dem endelig se sig om og s deres mening, kritisere, om det skal være. Men så vidt jeg forstår, var godt tilfredse og kritiserede ikke ændringen.

Der er aldrig før nogen, som har kritiseret dispositionen. Ikke enga Arne Jacobsen har ladet høre fra sig, og jeg ventede egentlig, han ha ringet og skældt mig ud.

I et interview et par dage senere udtalte Arne Jacobsen bl. a

På Massey Harris bygningen er det først og fremmest ødelæggende, man har sat høje skiltestilladser oven på den. Jeg har netop arbejdet me med den horisontale virkning, og så må det nødvendigvis være i modst med arkitekturen at „løfte bygningen med skilte", som Jens Yde sig Det er også i modstrid med ethvert reklamemæssigt formål, for hele fa dens reklameværdi lå i de indirekte belyste udstillingsrum og i, at der ne var afstået fra andre virkninger.

Når Jens Yde siger, han synes bygningen er blevet smukkere ved æ dringerne, forstår jeg i øvrigt ikke, hvorfor han ventede, jeg ville ringe skælde ham ud over dem. Hvis jeg havde forskønnet en ting, ville jeg ven man ringede og takkede mig.

Konkurrencen om en højskole i Helsingør

I konkurrencen om en ny højskole i Helsingør indkom 76 forsla Jørn Utzon tildeltes 1. og 3. præmie. Karen og Ebbe Clemmens og Jarl Heger fik 2. præmie. Desuden indkøbtes forslag af M. Brüel, Gerhdt Bornebusch, Jørgen Selchau og Henning Lars i samarbejde med havearkitekt Sven Hansen, af Gert Edstra og Poul Erik Thyrring og af Salli Besiakov og Niels Anderse

Automobilfabrik i Barcelona

I *Arkitekten* nr. 16/1958 bragte vi en omtale af de nye fælleslokal ved en automobilfabrik i Barcelona. Den ene af arkitektern Manuel Barbero Rebolledo, har meddelt os, at projekteringen udført af ham i samarbejde med arkitekten Gonzalo Echegara

Dansk Kunsthåndværks udstilling

I anmeldelsen, i *Arkitekten* nr. 21, af Dansk Kunsthåndværks u stilling var der omtalt nogle møbler tegnet af Arne Karlsen, Pet Hjorth og Axel Thygesen. Møblerne, der var vist øverst side 35 er imidlertid tegnet af de to førstnævnte. Axel Thygesen h derimod tegnet det kvadratiske bord, der ses i Max Brüels i teriør på side 350, ligesom han er medindehaver af det firma, d fremstiller disse nævnte møbler. Fejlen skyldtes en misforståelse teksten i udstillingens katalog.

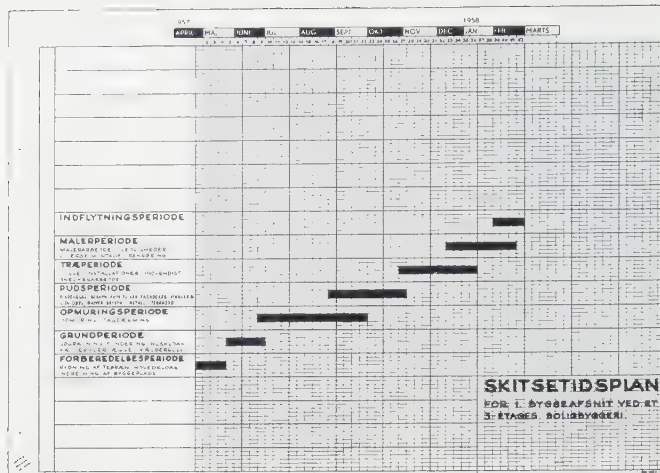
Møbelarkitekter til Sverige

En svensk møbelfabrik, Aktiebolaget Järbo Stol- & Möbelfabri Järbo, er interesseret i at komme i kontakt med én eller et p danske møbelarkitekter. Firmaet fremstiller for tiden pindestole forskellig slags og er interesseret i at udvide kollektionen med par modeller, tegnede af danske møbelarkitekter.

Interesserede møbelarkitekter må selv henvende sig til ove nævnte møbelfabrik, for dér at indhente nærmere oplysninge

Byggeomkostningsindeks juli 1958

(1955 gnstl. = 100)	1955	1956	1957	1958
Januar	98	102	106	107
April	100	103	107	108
Juli	100	104	107	107
Oktober	101	106	108	
Gnstl. årsindeks	100	104	107	
Heraf: Materialer	100	104	107	
Heraf: Arbejdsløn	100	105	108	

Eksempel på en skitsetidsplan for ét byggeafsnit ved et treetages ligbyggeri

Hvordan tidsplanerne laves

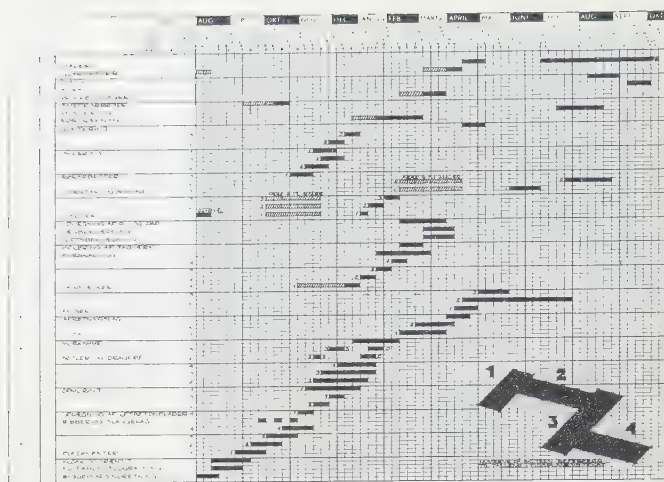
I det efterfølgende skal kort gennemgås, hvorledes oversigtstidsplanen og skitsetidsplanen udarbejdes.

Når hovedlinierne i et påtænkt byggeri er drøftet, og de første skitser foreligger, bør bygherre og projekterende i fællesskab udarbejde en oversigtstidsplan. Oversigtstidsplanen kan karakteriseres som en tidsmæssig huskeliste for alle byggeriets parter: myndigheder, håndværkere, projekterende, bank og bygherre.

Oversigtstidsplanen kan udarbejdes ud fra to forskellige synspunkter, enten: at fastsætte hele byggeriets varighed ved at afsætte rimelige terminer for de enkelte led, projektering, udbud o.s.v., eller: u fra ønsket om et bestemt færdiggørelsestidspunkt opdele den fastlagte varighed i terminer på bed mulig måde. I praksis vil oversigtstidsplanen san synligvis ofte blive fastlagt ved en kombination af d to fremgangsmåder.

Planen starter med skitseprojekteringen, hvortil afsat 4 måneder, til forhåndsansøgning om statslå 3 måneder, til udarbejdelse af totalprojekt 5 månede

Udbud og ansøgning om byggetilladelse er tænk at ske samtidig, og efter en foreløbig akcept af ti budene indsendes byggesagen til fornyet statslånsb handling. Ventetiden på statslånstilsagnet er anslå

Arbejdsplan for 3-etages byggeri

til 3 måneder. Når endeligt statslånstilsagn foreligger, kan arbejdsplanerne udarbejdes i samarbejde med håndværkerne. På grundlag af arbejdsplanerne kan økonomiplanen lægges, og der kan forhandles med banken om byggelån.

Byggeopgaven tænkes delt i to byggeafsnit, hver med en byggetid på 11 måneder og en indbyrdes forskydning på 3 måneder.

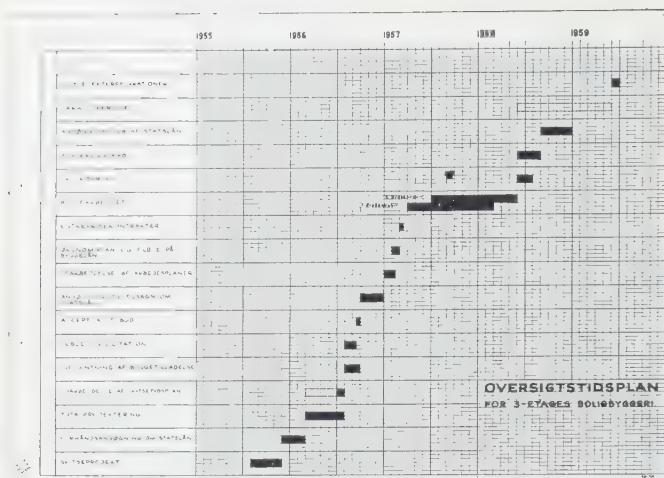
Efter byggearbejdets afslutning er afsat 2 måneder til prioritering og 3 måneder til byggeregnskabets afslutning. Efter byggeregnskabet er skønnet 4 måneder til behandling af begæringen om udbetalingen af statslånet.

Oversigtstidsplanen afsluttes med en markering håndværkernes garantiperiode og de sidste efterrep rationer 1 år efter indflytningen.

Efterhånden som enkelthederne i byggeriet fa lægges, må oversigtstidsplanen revideres. Men det, der foreligger en – omend usikker – plan, gør d muligt at overse konsekvenserne af afvigelser fra den plan og disponere i tide.

Byggeriets igangsættelsestidspunkt må først skønn men en foreløbig oversigtstidsplan er et grundlag f bygherren til at forhandle med boligministeriet, ba m. m. om at fastlægge startdatoen.

Byggetiden må ved den første oversigtstidsplan a

Oversigtstidsplan for et tre-etages boligbyggeri med to byggeafsn

JAN. FEB. MARTS APRIL MAJ JUNI JUL

ONSDAG •2 •9 •16 •23 •30 •6 •13 •20 •27 •6 •13 •20 •27 •3 •10 • •24 •1 •8 •15 •22 •29•5 •12 •19 •26 •3 •
TORSDAG •3 •10 •17 •24 •31 •7 •14 •21 •28 •7 •14 •21 •28 •4 •11 • •25 •2 •9 •16 •23 •30•6 •13 •20 •27 •4
FREDAG •4 •11 •18 •25 •1 •8 •15 •22 •1 •8 •15 •22 •29 •5 •12• •26 •3 •10 •17 •24 •31 •7 •14 •21 •28 •5
LØRDAG •5 •12 •19 •26 •2 •9 •16 •23 •2 •9 •16 •23 •30 •6 • •20•27 •4 •11 •18 •25 •1 •8 •15 •22 •29 •6
MANDAG •7 •14 •21 •28 •4 •11 •18 •25 •4 •11 •18 •25 •1 •8 • •22 •29 •6 •13 •20 •27•3 •10 •17 •24 •1 •8
TIRSDAG •8 •15 •22 •29 •5 •12 •19 •26 •5 •12 •19 •26 •2 •9 • •23 •30 •7 •14 •21 •28•4 •11 •18 •25 •2 •c

Datostokken er en kalender, hv alle søndage og skæve helligdage udeladt, og i vintermånederne afstanden mellem datoerne reducer i forhold til den forkortede arbejd tid. Herved er opnået, at et ant millimeter overalt i datostokk svarer til samme antal effektive a bejdstimer

sættes ud fra erfaringer fra tilsvarende byggeri. Når skitsetidsplanen er udarbejdet, kan oversigtstidsplanen rettes ind herefter. Når senere selve arbejdsplanen er lavet i samarbejde med de udvalgte håndværkere, kan byggetiden herfra indføres.

Det første led i fastlæggelsen af skitsetidsplanen er at dele den samlede byggeopgave i byggeafsnit. Et byggeafsnit er den del af byggeopgaven, som angribe samtidig. Det er vanskeligt at give generelle regler fo opdelingen i byggeafsnit, men det er vigtigt, at byg herren og de projekterende gør sig klart, hvorlede de ønsker opdelingen, og at denne opdeling fremgå af udbudsmaterialet.

Når byggeopgaven er opdelt i byggeafsnit, foretage

---

en opdeling af byggetiden i perioder. I denne skit tidsplan er hele byggearbejdet opdelt i syv period Projektet er en tre-etagers boligblok med seks (gange, traditionelt muret byggeri med støbte dæk bølgeeternittag.

Forberedelsesperioden indeholder de arbejder, s er påbegyndt før grundudgravningen starter. F beredelsesperioden er i dette tilfælde skønnet til vare fire uger.

Grundperioden starter med murermesterens afs ning af bygningen og udgravningens begyndelse slutter med afformning af kældervægge og støbni af kældergulv, hvis dette udføres sammen med kæld væggene. Grundperiodens længde kan variere me med jordens hårdhedsgrad og udgravningsmateriell Ligeledes kan pilotering eller anden ekstrafunderi forlænge varigheden. Ud fra en skønnet gravemas nekapacitet sammenholdt med forventet varighed støbearbejdet er grundperioden i dette tilfælde sat fem uger.

Opmuringsperioden defineres som perioden, fra d første murersvend indfinder sig på pladsen, til t dækningen er helt afsluttet.

Bestemmende for opmuringsperiodens varighed afpasningen af takten opmuring-støbning af dæk en etage. Ved større blokke kan der være tale om, murersjakket venter på blokken. Ved mindre blok må murersjakket sandsynligvis flyttes til en and blok under støbningen. I dette tilfælde er regnet m en dagsydelse på 1100–1200 sten pr. murersvend en forventet bemanding på 1,5 svend pr. opgar Tagrejsning og -dækning med bølgeeternit er skønr til 3–4 dage pr. opgang. Disse forudsætninger sku give en samlet varighed af opmuringsperioden på uger. Opmuringen i kælderen kan starte, når st ningen er færdig i den ene ende af blokken, og d regnes derfor med en overlapning mellem grun perioden og opmuringsperioden på 1 uge.

Pudsperioden begynder med berapning i kæld eller opstilling af pladevægge og slutter med terraz slibning.

Afgørende for periodens varighed er, om opm ringssjakket skal udføre pudsearbejdet, eller om d kan forventes indsat nye pudsesjak på alt pudse bejdet. Ligeledes er det afgørende, om trapperne c lægges færdigstøbte, eller opgangen spærres af a bejde med trapper støbt på stedet. I eksemplet tæ kes murersjakket delt med nogle af svendene til c muring af gavltrekanter, skorsten m. m. og resten opstilling af pladevægge og pudsearbejde. Erfaring mæssigt vil en sådan arbejdsgang medføre en v righed af hele pudsperioden på 10 uger. Overla ningen til opmuringsperioden skønnes til 5 uger.

Mange fag skal arbejde sammen i pudsperiode og det er da også en almindelig erfaring, at arbejc forløbet er godt i de foregående perioder, hvor k et enkelt eller to fag er engageret, og at spildtider ventetider i særlig grad optræder i pudsperioden.

Træperioden starter, når udtørringen er slut, afsluttes, når det indvendige snedkerarbejde er c

ET NYT ABC ELKOMFUR

A. B. C. fabrikkerne har **stadig** det største komfur til den billigste pris, og leverer nu et el-komfur, monteret med EUROPAS BEDSTE ELEKTRISKE MATERIEL. Komfurets lave pris skyldes et rationelt samarbejde mellem vort emaillleværk og fabrik, i forbindelse med lave drifts-omkostninger og propagandaudgifter. Dette kommer **Dem** til gode... det fuldemaillerede luksuskomfur med stor ovn, 7-trins omskifter for ekspreskoge-plader og hvid overplade leveres til

LANDETS LAVESTE PRIS

A/s O. BRUUN's FABRIKKER
SØBORG HOVEDGADE 23 . TLF. SØ 2549
5377 - 6736

En af de mange ejendomme der valgte

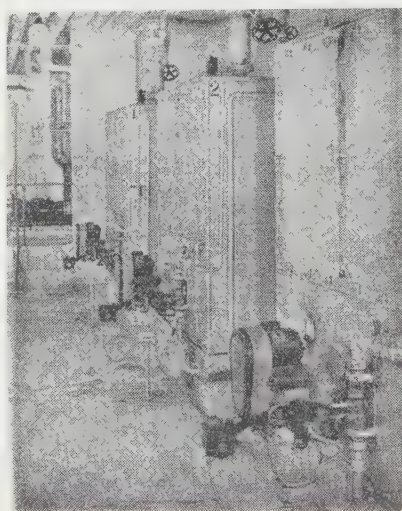
- det bedste anlæg
- den bedste installation
- den bedste service

Wadsteds Kollegium »Solbakken« ved Vigerslev allé, Valby. Rådgivende ingeniører Birch & Krogboe, Nyropsgade 26, Kbh. V. 3 stk. halvautomatiske Gilbarco rotationsfyr monteret på Sempar kedler.

ESSO's Gilbarco afdeling står til rådighed med alle oplysninger.

Gilbarco
OLIEFYR

stillet. Perioden omfatter gulvbelægning, varmeins lation, snedkerarbejde, sanitet, el-arbejde og mu reparationer.

En præcis beregning af træperiodens varighed v forudsætte en detaljeret planlægning af arbejdet gang for opgang med hensyntagen til, hvorledes ene sjak ville følge efter det andet i de enkelte lej heder. En så detaljeret planlægning vil dog v urimelig uden kendskab til, hvem håndværksmestr vil blive, og hvilke specielle forhold der derfor sk tages hensyn til. Træperiodens varighed er de skønsmæssigt ansat til ti uger. Af hensyn til udt ringen kan der ikke regnes med en større overlapn til pudsperioden end 1 uge.

Malerperioden starter med indvendigt maler bejde og slutter med rengøring af lejlighederne. over malerarbejde kan perioden indeholde m tering af diverse snedkerbeslag samt el-arbejdets slutning. I eksemplet er regnet med, at det indvend malerarbejde svarer til een svends arbejde i en pr. lejlighed. Blokken tænkes iøvrigt bemandet m 2 svende pr. opgang i tre opgange ad gangen. N hertil lægges tapetopsætning skulle hele malerperiod kunne afsluttes på ni uger.

Hvis indflytningen sker successivt, vil det være ri ligt at afsætte en indflytningsperiode i skitsetidsplan ellers kan planen stoppe ved malerarbejdets afleveri I eksemplet tænkes indflytningen at ske i to omga med 4 ugers mellemrum. Sidste indflytning sættes 1 uge efter rengøringens afslutning.

Datostokken

I det foregående er de enkelte prioder blevet fastl uafhængigt af kalenderen. Når skitsetidsplanen færdig, og byggeriets begyndelsesdato er fastlagt eller skønnet – kan planen forsynes med en datost

Datostokken er en kalender, hvor alle søndage skæve helligdage er udeladt, og i vintermånederne afstanden mellem datoerne reduceret i forhold til d forkortede arbejdstid. Herved er opnået, at et an millimeter overalt i datostokken svarer til sam antal effektive arbejdstimer.

Kilde: SBI-anvisning nr. 38: Oversigtstidsplaner og ski tidsplaner.

Charlottehøj, Ålborg

Arkitekter: Torben Stokholm M.A.A. *og Willy Hyldig*

Håndværkere og leverandører

Hovedentreprenør: Elman Hansen & Enggaard, *Bet elementer:* Elcobyg, A/S, Hobro, *Tømrerarbejdet:* Pa W. Hansen, Aalborg, *Snedkerarbejdet:* C. S. Nielsen Sønner, Aalborg, *Glarmesterarbejdet:* Viggo Jensen Richard Nielsen, Aalborg, *Malerarbejdet:* Brdr. Ch stensen, Aalborg, *El-installation:* Kjærulff's Eftf., A borg, *Blikkenslager:* Børge Jensen, Aalborg, *Var installationen:* Brdr. Thomsen, Aalborg, *Gas og va* Fabriken „Ica", Aalborg, *Smedearbejdet:* udført hovedentreprenøren, *Stålvinduer:* A/S Dansk St vindue Industri, Lem St., *El-komfurer:* Lauritz Knu sen mek. etabl. A/S, Aalborg, *Gartner:* Emil Ra Aalborg.

FRA TIDSSKRIFTERNE

Tidsskrifter modtaget indtil 15. oktober 1958

Dansk Pædagogisk Tidsskrift 8/1958
Hæftet indeholder en række artikler om skolebyggeriets problemer af stor interesse for arkitekter. Planlægning af skolebyggeri i landkommuner og købstæder, planlægning af den enkelte skole, de enkelte skolelokalers udformning, skolemøblerne og deres dimensionering, skolebygningen og dens omgivelser og lærernes deltagelse i skolebyggeriet.

Baukunst und Werkform 9/1958
Hæftets hovedemne: Dieter Oesterlens arbejder. 2 kontorhuse, 1 teknisk skole, Martinskirken i Hannover, udstillingsbygning, skole samt tropehus i Hannover. – Arkitektkongressen i Moskva. – Aftryk af artikel i Deutsche Architektur i anledning af Prof. Räders artikel i Baukunst und Werkform 3/1958.

Bauwelt 31/1958
Hovedemne: Den tyske afdeling i Bruxelles. – Artikel om byggeloven.

Bauwelt 37/1958
Kraft og varmeanlæg i lejlighedskompleks (Le Corbusier). – Demonterbar udstillingspavillon, arkitekterne Richter & Wilke, Hannover. – Tysk industriudstilling i Berlin 1958. – Om elektronstyrede byggemaskiner.

Bauwelt 38/1958
Hovedemne: Byplan og bebyggelser i Bremen.

Bauwelt 39/1958
Hovedemne: Badehuse og svømmehaller. Eksempler fra Japan og Tyskland.

Bonytt 10/1958
„Et hus, en arkitekt, en interiørarkitekt", eenfamiliehus i Bergens omegn. – Glasskunstneren Willy Johansson og hans bakgrunn. – Ark. Magnus Poulsson, som jeg husker ham, artikel af Aage Schou. – Liv Schjødt om dansk kunst i brug. – Keramikk fra Romania ved Guttorm Kavli. – Arne E. Holm: Bøker utenfor handel.

Byggeindustrien 17/58
Paddemyren, montagebyggeri i Norge IV. – „Arkitekter i entreprenørfirmaer". – Konjunkturoversigt pr. 1/7-58 for byggeri. – Nyt afløbssystem for nye bebyggelsesområder.

Byggeindustrien 18/58
„Den nordiske komite for bygningsbestemmelser, artikel af sekretær B. Winther, boligministeriet. – Indlæg og svar fra dir. E. Nymark og ing.

W. R. Simonsen. – „Modul for modulens skyld", anmeldelse ved Erik Phaff Mørch af Sten W. Larswall: „Monteringsfärdigt rörbyggeri ved opvarmning av småhus med seriesystem."

Byggekunst 5-6/1958
I anledning af BAF's (Bergens Arkitektforening) 50 års jubilæum: „Før funksjonalismen" ved magister Alf Bøe og „Etter funksjonalismen" ved direktør, dr. philos. Robert Kloster.

Byggmästaren A 8/1958
Leif Reiners: Funderingar. Om arkitekturens rumskabende opgaver. – Kristian Romare, 2 artikler om Bruxelles. Kritisk redegørelse for udstillingen og „Le Corbusier's elektroniska skapelse". – „Sveaplatsen och detaljhandeln", replik til Erik Thelaus' artikel i nr. A5/1958. Svar fra forfatteren. – Nekrolog Moje Bergström.

Byggmästaren B 7/1958
Roger Everett: Kommentar til Stockholm stads parkeringsutredning. – Nogle parkerings huse i USA ved Sven Hultquist. – Lennart Holm, indlæg i anledning af præsentationen i nr. B 4/1958 af byggeelementet „Hjärtat". – Bo Bouvin, svar på Lennart Holms indlæg. – Hans Dührkop: Reparation av fasadputs.

Deutsche Bauzeitschrift 9/1958
Eksempler på boligbebyggelser, fabrikker, kontorhuse m. m. – Billeder fra opførte bygninger i Chandigarh (Le Corbusier). – Artikel om byplanlægning ved Konstantz Gutschow. Undersøgelse af udnyttelsesgraden med eksempler fra forskellige lande (15 sider).

Form 6/1958
6 artikler om farver. – „Accidentisme", artikel af Josef Frank. – Anmeldelser af Separators udstilling på Skansen og udstillinger af svensk design i Düsseldorf og Paris.

Plan 4/1958
G. Ekdahl: Sanering men hur? – K. Åström: Från stadsplanskiss till bostadsområde. – B. Lilliehöök: Amerikanskt jordbruk. – Å. Janson: Tomtens planering vid nybyggnad av flerfamiljshus. – G. Essunger: Avlopp på nytt sätt.

Werk 9/1958
BSA (Bund Schweizer Architekten) 50 år. – Artikler om udviklingen i boligbyggeri, byplanlægning, skolebyggeri, hospitalsbyggeri, industribyggeri og kirker. – Maleri og skulptur i arkitektur, artikel af Heinz Keller.

Meddelelser fra

DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

Bredgade 66, København K.
Telefon *Minerva 1290

Adresseforandringer

Arkitekt Olaf Andreassen, *bolig og tegnestue* fra Smallegade 35, Kbhvn. F, til Grønnevej 255, 3. sal, Virum. Tlf. 851378

Arkitekt Allan de Nully Brown, *tegnestue* fra Rudersdalsvej 56 A, Holte, til Kongevejen 36, Holte. Tlf. Holte 535, *bolig* uændret Rudersdalsvej 56 A, Holte.

Arkitekt H. Bundgaard, *bolig* fra Riishøjsvej 23, Ålborg, til Hans de Hoffmannsgade 10, Fredericia.

Arkitekt Mogens Prip Buus, *bolig* fra Pilestræde 50, Kbhvn. K, til „Hellebo", Strandvejen, Hellebæk. Tlf. Hellebæk 73.

Arkitekt Alfred Christensen, *bolig* fra Lindebjerggårdsvej 4, Næstved, til Gallemarksvej 39, Næstved.

Arkitekt Torben Christensen, *bolig* fra Smakkegårdsvej 99, Gentofte, til Jægersborg Alle 221, Gentofte.

Arkitekterne Mogens Christiansen og Tyge Hvass (se u. Tyge Hvass).

Arkitekt Hans Munk Hansen, *bolig* fra Teheran, Iran, til Sophus Bauditzvej 9, Charlottenlund.

Arkitekterne Tyge Hvass og Mogens Christiansen, *nyoprettet tegnestue* Lille Kirkestræde 1, 1. sal, Kbhvn. K. Tlf. Byen 4057. *Tegnestuen* Tuborgvej 99, Hellerup uændret. *Boliger* uændret.

Arkitekt, professor Kay Fisker, *tegnestue* fra Tordenskjoldsgade 3, Kbhvn. K, til Kongens Nytorv 5, Kbhvn. K.

Arkitekt Kay Trap Hillers, *bolig* fra Mosevej 2, Kgs. Lyngby, til Frøjksvej 1, Holstebro. Tlf. Holstebro 1525.

Arkitekt Frithiof Lange, *bolig* fra Bernstorffsvej 83, Hellerup, til Fuglegårdsvænget 20, Gentofte.

Ung idérig
Møbelarkitekt
søges

Moderne førende møbelfabrik søger forbindelse med dygtig, idérig arkitekt, for hvem det er en selvfølge at opfylde de strenge, men inspirerende krav, vi stiller til møbler: hensigtsmæssighed – kvalitet og formskønhed.

Vi har stort hjemmemarked og eksport, og for den rette unge arkitekt, er der tale om store muligheder, såvel økonomisk som for karrieren.

Henvendelse i billet mrk. 951 til Arkitekten, Bredgade 66, K

Lokaler til tandlægeklinik

I en af omegnskommunerne – gerne Hvidovre – søges kliniklokaler til tandlæge, der ønsker at etablere sig. Klinikken skulle kunne åbne indenfor halvandet år, helst i nybyggeri, således at hensyn til klinikens udrustning kan tages allerede ved projektering eller opførelse. Beliggenhed så vidt muligt forretningscentrum på 1. sal over butikker – pladsbehov ca. 100 m² Henvendelse i billet mrk. 5812, *Bern Hansen & Egeberg A/S*, Skindergade 23, K.

Arkitekt Bent Mackeprang, *bolig* fra Fuglegårdsvænget 9, Gentofte, midlertidigt til c/o Kruse, Esperance Allé 5, Charlottenlund.
Arkitekt Richard Nielsen, *bolig* fra Strandboulevarden 42, Nykøbing F, til Vesterport 2, Næstved.
Arkitekt Henning Nordholt, *tegnestue* fra Jyllandsgade 111, Esbjerg til Kongensgade 54, Esbjerg, *bolig* uændret Jyllandsgade 111, Esbjerg.
Arkitekt Kaj Palmquist, *bolig* fra Adilsvej 10, Kbhvn. F, til Kochsvej 6, Kbhvn. V. Tlf. Eva 6933.
Arkitekt Ole Mindedal Rasmussen, *bolig* fra Eleonoregatan 9, Eskilstuna, Sverige, til Kvarnbergsvägen 4 B, Falun, Sverige. Tlf. Falun 6440.
Arkitekt Mogens Rützou, *tegnestue* fra Tordenskjoldsgade 3, Kbhvn. K, til Kongens Nytorv 5, Kbhvn. K.

LOKALER TIL LEJE

Bagsværd. I nybygget ejendom med butikstorv, posthus, bank og apotek udlejes store moderne lokaler til kontorer, tegnestue etc. Intet indskud. Landsretssagfører *Andreas Arden*, 98 00 08.

STILLING TILBYDES

Til mit Skodsborgbyggeri søger jeg 1 konduktør med de allerbedste kvalifikationer og 1 virkelig dygtig tegnestuemedhjælper. Tiltrædelse straks, konduktør evt. senere. Lønnen vil svare til de krav, der stilles til kvalifikationerne. *Jean Fehmerling*, arkitekt M.A.A. Gl. Kongevej 9. EV. 9080.

2 à 3 medarbejdere søges snarest til sygehusbyggeri. *W. Groth-Hansen*, Puggaardsgade 14, V. Telf. C. 4457.

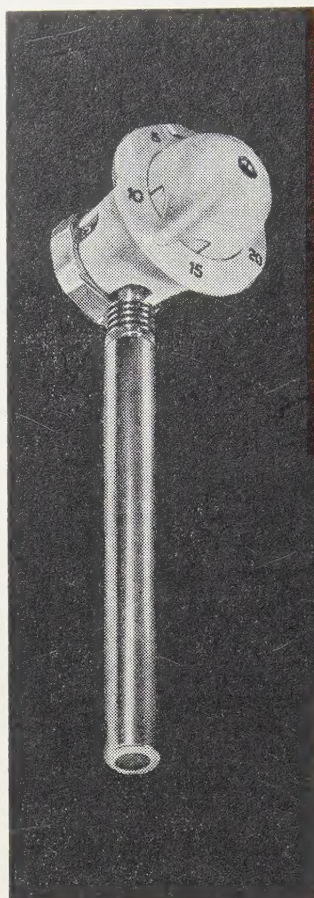
Ung arkitekt D.A.L. (evt. H 3) søges til projektering og byggeledelse, rutine ønskelig. Skriftlig henvendelse til *Alice og Børge Kjær*, Bregnerødvej 38, Birkerød.

STILLING SØGES

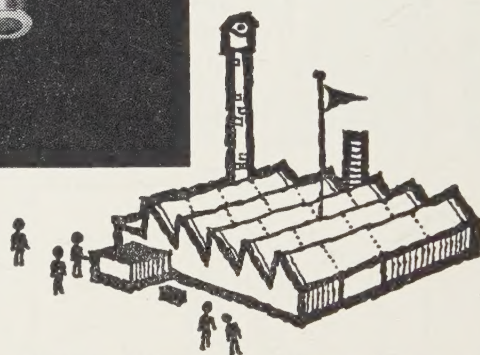
Kvl. boligkonsulent søger stilling på tegnestue. Lige hjemkommet fra Amerika, hvor jeg har været beskæftiget med boligundervisning. LU. 3174.

DUPLIKERING

Byggebeskrivelser, referater og renskrivning af statiske beregninger. Duplikeringsbureauet **Dania**, Minerva 428.

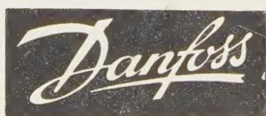

Danfoss termostatiske radiatorventil

NB. *Som følerelement til den nye type RAD anvendes elementer med løs føler til højt tryk.*
Type RA for varmtvandsanlæg leveres med fast føler, løs føler og med centralregulering.
RAD for damp leveres kun i udførelsen med løs føler.

Type RAD er, sammen med type RA for lavtryksdamp- og varmtvandsanlæg, den eneste eksisterende mulighed for effektiv temperaturregulering, fordi den monteres direkte på radiatoren som selvregulerende ventil, og regulerer temperaturen termostatisk i hvert enkelt rum.

Danfoss termostatiske radiatorventil for lavtryksdamp- og varmtvandsanlæg type RAD, som nu er kommet på markedet, fremstilles i rødgods med sæde og ventilplade af rustfrit stål, og leveres i størrelserne $^3/_8$″, $^1/_2$″, $^3/_4$″ og 1″.
Ventilerne er forsynet med temperaturskala, der dækker området fra 5° til 25° C inden for hvilket område, den frit kan indstilles.

FABRIK FOR AUTOMATISKE KONTROLAPPARATER
NORDBORG . TLF. (044) 51111

KØBENHAVN	**ÅRHUS**	**ODENSE**	**AALBORG**
GL. KONGEVEJ 1	NY BANEGÅRDSGADE 45	VESTERGADE 44	NYHAVNSGADE 12
TLF. Hilda 3100	TLF. 35511	TLF. 115075	TLF. 35411

Bianco Lunos Bogtrykkeri A-S, Kbhvn